

АСОЦИАЦИЯ
„ЧОВЕШКИ ПРАВА -
СТЪПКА ПО
СТЪПКА“

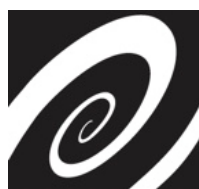
В ПАРТНЬОРСТВО С

ФОНДАЦИЯ „БЪЛГАРСКИ
ИНСТИТУТ ЗА ПРАВНИ
ИНИЦИАТИВИ“

АНАЛИЗ „РОМИТЕ ВЪВ ВАРНА И ЕВРОПЕЙСКИ ИЗБОРИ 2014“

ПРОЕКТ „МОЯТ ВОТ НОСИ ПРОМЯНА“
ФИНАНСИРАН ОТ
ФОНДАЦИЯ „ИНСТИТУТ ОТВОРЕНО ОБЩЕСТВО“,
БУДАПЕЩА,
ПРОГРАМА „ИНИЦИАТИВА ЗА РОМИТЕ“

OPEN SOCIETY
FOUNDATIONS

OPEN SOCIETY
FOUNDATIONS

Ромите във Варна и европейски избори 2014

Настоящият анализ е резултат от проект „Моят вот носи промяна“, изпълняван от Асоциация „Човешки права - стъпка по стъпка“ в партньорство с Фондация „Български институт за правни инициативи“. Проектът се финансира от Фондация „Институт Отворено общество“ – Програма „Инициативи за ромите“, Будапеща. Изводите и заключенията в анализа представляват гледната точка на авторите и по никакъв начин не може да се разбират като позиция на финансиращия орган.

Авторски колектив:

Експертен екип на Фондация [„Български институт за правни инициативи“](#)

София 2014

Съдържание

Цели и задачи	5
Методология.....	6
Ромското участие на Европейски избори 2014 г.....	7
Обща информация и контекст	7
Ромите във Варна	14
Изборите за европейски парламент във Варна	17
Изборният ден и резултатите	21
Анализ на изборното законодателство и предложения за нормативни промени	22
Анализ на резултатите от емпирично количествено изследване	28
Данни за респондентите	28
Нагласи за гласуване	30
Основни изводи и препоръки.....	45
Мерки за отчетност на избрани европейски представители пред ромската общност.....	51
Карта за оценка дейността на член на Европейския парламент (ЕП)	53

Цели и задачи

Целта на анализа на данните от проведеното емпирично количествено изследване е да потвърди или отхвърли изследователската хипотеза: „Ромите не притежават базови познания за Европейския парламент и за политическия процес като цяло, което води до нисък интерес и е питателно за нарушаване на избирателните им права.“ За изпълнение на тази цел БИПИ си постави следните задачи: (1) да изготви анкета, който да съдържа комплекс от въпроси, позволяващи потвърждение или отхвърляне на изследователската хипотеза; (2) да обработи статистически (включително и за статистически значими зависимости) получените резултати; (3) да анализира резултатите от емпиричното социологическо изследване; (4) да направи анализ на съдържанието на платформите и програмните документи на партиите/партийните коалиции/независими кандидати за членове на Европейския парламент; (5) да адаптира GAP анализ, за да се открият евентуални съответствия между исканията и нагласите на ромската общност и представителите на политическите субекти и агенти; (6) да направи анализ на медиите за вида и степента на отразяване на ромските въпроси в рамките на предизборната кампания; (7) да изготви методология за мониторинг и отчетност на избраните членове на Европейския парламент от страна на ромската общност.

Методология

Използваните данни от анализа са на база проведено емпирично социологическо изследване върху ромската общност в ромските махали: Максуда, Аспарухово и Гъбената махала във Владиславово на гр. Варна. Методът на събиране на данни е количествен, чрез структурирано интервю на база стандартизирани въпросници, зададени пряко на респондентите по домовете им, проведено в периода март – април, 2014 г.. Използвана е случайна, двустепенна гнездова извадка от 412 души, структурирана по избирателните списъци, която е представителна за ромското население в област с административен център гр. Варна. За обработката на данните е използван статистически софтуер. Изводите и заключенията в първия раздел на анализа са направени на база анализ на платформите на политическите партии и кандидатите за членове на Европейския парламент и на база на контент анализ на регионални, национални и електронни медии. Методологията за мониторинг и отчетност на вече избраните членове на Европейския парламент е направена на база утвърдени от БИПИ стандарти при разработването на подобен тип документи.

Ромското участие на Европейски избори 2014 г.

Обща информация и контекст

Една от интересните характеристики на изборите за Европейски парламент през 2014 г. в България бе активното присъствие на ромската тематика. Начинът, по който гласуват ромите в България бе използван в различна степен в предизборната реторика на политическите играчи от почти целия спектър. Отново ромският вот след изборите бе използван като оправдание за резултатите на една или друга политическа сила.

Още в самият изборен ден г-н Бойко Борисов, министър-председател на България от 2009 до 2013 г. и лидер на ГЕРБ – най-голямата политическа партия в страната към този момент заявява: *„Това са най-опорочените избори. От цялата страна ми звънят, че има чудовищно купуване на гласове от БСП и Цензурата /ППП България без цензура (ББЦ) / – бел. авт./, особено в ромските махали“*.¹ На това обвинение водачът на ББЦ Николай Бареков, на нарочна пресконференция, свикана отново преди края на изборния ден, отговаря, че *„няма против да се проверят гласовете в ромските махали“*, като не ББЦ, а Бойко Борисов си е поръчал 12 000 гласа в ромските квартали на гр. Пловдив. По-късно в обвиненията за купуване на ромски гласове се включват лидерите на Българската социалистическа партия (БСП). Замесено е името и на формацията на бившия президент Георги Първанов – АБВ, която за първи път участва на избори.²

Причината ромския вот да се превърне в централна новина в изборния ден са многобройните медийни репортажи за неприкрито купуване на гласове в циганските махали на цялата страна. Всъщност темата за ромските гласове е част от по-широкия проблем за т.нар. *„етнически вот“* в България и въобще не е

¹ Борисов ще мълчи за изборните резултати, докато не проучи vota в ромските махали. Dnevnik.bg, 25.05.2014 г. http://www.dnevnik.bg/bulgaria/2014/05/25/2307625_borisov_shte_mulchi_za_izbornite_rezultati_dokato_ne/

² Борисов, Бареков и БСП размениха обвинения за купени гласове. Mediapool.bg, 25.05.2014 г.

<http://www.mediapool.bg/borisov-barekov-i-bsp-razmeniha-obvineniya-za-kupeni-glasove-news220659.html>

нова. Напротив – през последните две десетилетия порочната практика за контролиране на вота на малцинствените общности в България се превърна в трайна норма, която има огромно значение за крайния изход на всички избори. Евроизборите през май 2014 г. обаче представляват прецедент с това, че за пръв път проблемът за купуването на гласове в ромските махали измести от общественото внимание другата много дискусийна тема в българската политика, свързана с етническия вот – а именно гласуването в районите с преобладаващо турско население в страната и гласуването в изборните секции в Република Турция.

Трябва да се отбележи, че сред немалка част от българското общество се наблюдава изострена чувствителност към етническата тематика. Генезисът на тази особеност е твърде стар и има комплексен характер. Най-общо обаче, в по-ново време чувствителността по темата се свързва с две големи събития с регионално измерение. На първо място това са войните, съпътствали разпада на Югославия през 90-те години на XX в., чиито ирационален етнически и религиозен характер оставя ярка травматологична рефлексия в нехомогенното българско общество. Второто събитие е т.н. Възродителен процес на българските мюсюлмани, чиято кулминация през 80-те години на миналото столетие завършва с тяхното насилствено преименуване и изселването на стотици хиляди местни граждани в Република Турция. Тези две събития създадоха траен дискомфорт в българското общество по отношение на въпросите с етническо измерение и в преобладаващия обществен дискурс по темата, трайно се смесиха страха от възможни бъдещи ремисии на вече видяните конфликти с етнически характер, от една страна и идеята за мултикултурализма и етническата толерантност, от друга. Последната сравнително успешно се наложи в общественото пространство в страната по време на нейния път към Евро-атлантическите структури, особено в реториката използвана от публичните институции.

На тези основи стои т.нар. „Български етнически модел”. Обикновено той се представя като главния фактор, който спасява България от турболентните

процеси на етническо насилие, характерни за Западните Балкани през 90-те години на XX в. В дългосрочен план, обаче, този „уникален” български етнически модел се превръща в чудесна хранителна среда за определени политически субекти, търсещи дивиденди от това специфично поле.

В тази политико-културна среда мястото на ромите като обект и субект на политиката дълго време изглежда доста неопределено. Общността, неуспявайки да се консолидира около нито един политически субект през годините на Прехода, става най-честата жертва на търговията с гласове. Като цяло обаче, до вота за Европейски парламент през май 2014 г. купуването и продаването на ромски гласове, макар и редовно да съпътствува изборите в България, като цяло отстъпва пред дебатите за ролята на гласовете на българските турци. Подобно поведение на партийните играчи е естествено. От една страна отношението към турците в България в най-пълна степен отразява обществените рефлексии, провокирани от историческите събития, за които стана дума по-горе.³ Кое е по-важно обаче, през годините на Прехода българските турци в голяма степен консолидират своите гласове около *Движението за права и свободи* (ДПС) – партията която може да се определи, като най-дълго пребиваващата във властта структура след демократичните промени в България. Самото ДПС, официално се разграничава от етикета, че е партия на турците в България⁴. Едновременно с това, Движението често използва тази своя харизма за политически цели, като през последните години се опитва да разшири своето представителство, претендирайки да е легитимния представител на малцинствата в България въобще и в частност на ромите. Както в номинално отношение, така и в процентно съотношение ДПС през годините расте, както е видно от следните данни⁵:

³ На същите тези рефлексии, много често разчитат и националистическите дискурси в политиката, които залагат на добре познати стереотипи и страхове, и които в определени случаи се припознават успешно не само от привържениците на радикални организации, но и от симпатизанти на различни големи политически сили.

⁴ Съгласно чл. 11, ал. 4 от Конституцията на България е забранено образуването на политически партии на етническа, расова или верска основа. Въз основа на това през 1991 г. група от 93 народни представители от Великото народно събрание завеждат дело за обявяването на ДПС за противоконституционна. С решение № 4/21.04.1992 г. Конституционния съд на република България отхвърля тази жалбата.

⁵ По данни на: Асенов, С. *Политическите партии. Теоретични и практически аспекти*. Авангард Прима, С., 2010, стр. 312-315.

Година	Гласове в номинално отношение	Процент
1990	368 929	6,03 %
1991	418 341	7,55 %
1994	283 094	5,44 %
1997	323 429	7,60 %
2001	340 395	7,45 %
2005	467 400	12,81 %
2009	610 521	14,45 %
2013	400 466	11,31 %
2014 – ЕП	386 725	17,27 %
2014 - НС	487 134	14,84%

Във връзка с горното твърдение трябва да бъде отбелязано едно събитие от навечерието на Европейските избори през 2014 г., което сякаш е без аналог в досегашните предизборни кампании. На 05-06 април 2014 г. 77 ромски лидери от цялата страна се събират в четиризвезден хотел в планинския курорт Боровец.⁶ Организатор на срещата е ромски лидер от гр. Самоков – Александър Методиев. Методиев е известен в публичното пространство повече със своето прозвище *Бат Сали*, но най-вече с това, че като част от парламентарната група на ДПС, е единствения депутат от ромски произход в 42-то Народно събрание на Република България (21 май 2013-4 август 2014 г.). В обществения живот в България *Бат Сали* още е известен, този път скандално, с това, че различни медийни публикации го свързват с търговия с гласове и побой над футболен съдия, а през 2013 г. разследване на националната телевизия „НОВА” го уличава като лидер на мащабна схема за кражба на електричество в ромската махала на гр. Самоков.

Организираната от Бат Сали среща в Боровец се провежда при закрити врата, но след събитието Александър Методиев съобщава в интервю, че е създадено гражданско движение „*Национално ромско обединение*”, чиято цел е

⁶ Бат Сали събра ромските лидери на конгрес в Боровец, в. 24 часа, 05.04.2014 г.; ЦИК <http://www.24chasa.bg/Article.asp?ArticleId=3951502>

да подкрепя ДПС.⁷ Методиев отрича събитието да има нещо общо с предстоящите Евроизбори, като твърди, че е направено единствено за решаване на ромските проблеми. Все пак в медиите се появяват коментари и с други участници на срещата, които описват нейните цели по следния начин: „*За изборите е... и по принцип за всичко*“. На въпроса дали става дума за пари отговорът е: „*Всичко се знай. Защо питаш такъв въпрос? Ако не с пари, с много пари*“.⁸

Наш респондент, участник в срещата на ромските лидери в Боровец сподели, че ДПС, чрез Александър Методиев, не цели толкова купуването на вота на ромите, тъй като така или иначе тази партия вече си осигурява най-голяма част от ромските гласове. Според същия източник по-далечната цел на ДПС е да изгради здрави ромски структури, които обаче да черпят своята легитимност и да бъдат контролирани от Движението. Няма да коментираме подобен конспиративен сценарий, но редица факти говорят в полза на тази теза.

В някаква степен обаче неговите думи, както и самата среща в Боровец дават повод да се смята, че ДПС действително започва координирана кампания за привличане и овладяване на гласовете на ромите в България.

В периода между Евроизборите през май 2014 г. и изборите за национален парламент (октомври същата година) самият лидер на ДПС – г-н Лютви Местан загатва за това, че неговата партия има план за привличане на гласовете на ромите в България, като заявява, че Движението ще привлече с около 100 000 гласа повече, като те ще дойдат от неетнически турци, а от българи и основно от роми. „ДПС, казва г-н Местан, *полага големи усилия да привлече ромския вот*.“⁹ Анализът на протоколите от изборите за Национален парламент през октомври 2014 г. показва, че ДПС постига своята цел да привлече голяма част от ромските гласоподаватели. Според оценки на анализатори Движението успява да вземе близо 44 % от всички гласове на общността.

⁷ Бат Сали сервира 800 000 роми на ДПС, cross.bg, 07.04.2014 г.
<http://www.cross.bg/sali-pari-dvizhenie-1404774.html#.VEpTNhFk5t>

⁸ Пак там

⁹ ДПС е безапелационен властелин на ромския вот, clubz.bg, 05.10.2014 г.
<http://clubz.bg/8911-dps-e-bezapelacionen-vlastelin-na-romskiq-vot>

Заявката на ДПС за привличане на ромския вот не е от вчера. Така или иначе партията винаги е получавала голяма част от гласовете на ромите-мюсюлмани. Според наблюдатели, ключови за разширяването на влиянието на Движението сред други ромски общности, са Извънредните избори за национален парламент, които са проведени през месец май 2013 г. Тогава стратегията на ДПС към привличане на ромски гласове е подкрепена от специфичния математически модел за изчисляване на тежестта на мандатите. Така ДПС придобива депутатски места в области, където няма традиционни избиратели и никога не е имало свои депутати. Такъв е примера с гр. Враца, където благодарение на ромските гласове ДПС за пръв път получава един народен представител. Твърде любопитен е примерът с друг град от Северозапада на България – Видин. Там Движението получава 1 от общо 4 депутатски места в областта, въпреки че за него гласуват едва 474 човека.¹⁰ За сравнение първата политическа сила в област Видин – Коалиция за България (БСП) получава 17 662 глас и две депутатски места, втората – ГЕРБ – 12 335 глас и едно депутатско място, а третата – ПП Атака – 3 370 гласа и нито едно депутатско място. Подобна, на пръв поглед абсурдна ситуация, през 2013 г. се повтаря и в други избирателни райони на страната, пак отново в Северозападна и Централна Северна България.

Общото за всички тези географски райони на България е, че там ДПС никога не е имала силни ядра от своите привърженици. В тези части на страната са сравнително малобройни турските и помашките общности, припознавани като традиционни негови гласоподаватели. За сметка на това съществуват големи градски махали и села с компактно ромско население. Тяхното население, обаче за разлика от редица ромски махали в Южна и Източна България не изповядва исляма и никога не се е асоциирало с турска идентичност. Поради това, до този момент ромският вот от тази част на страната традиционно се е разпределял между различни политически сили.

Според анализаторите в периода между Извънредните избори за Национален парламент (май 2013 г.) и Евроизборите (май 2014 г.) ДПС успява да

¹⁰Справедливо е ДПС да има депутат от Видин с 474 гласа, 17.05.2013 г.
<http://pressadaily.bg/publication/15215-ЦИК:-Справедливо-е-ДПС-да-има-депутат-от-Видин-с-474-гласа>

назначи свои функционери на стратегически важни управленски постове в области, в които партията до този момент не е имала почти никакво политическо присъствие. Разтърсването от непрестанни протести управление на премиера Пламен Орешарски се нуждае от подкрепата на ДПС, поради което по-големия партньор в коалицията БСП прави редица кадрови отстъпки в полза на Движението. По думите на Румян Сечков, дългогодишен НПО активист и изследовател на проблемите на ромите в България *„на практика кабинета „Орешарски“ дава на концесия Северозападна България на активисти на ДПС.“*¹¹ Други наблюдатели като доц. Димитър Димитров и Алексей Пампоров смятат, че благодарение на тази т. нар. „концесия“ за пръв път ДПС успява да създаде свои структури в редица ромски махали.¹² За това може би не е голяма изненада и факта, че на Евроизборите през 2014 г. (т.е. точно една година след извънредните парламентарни избори) ДПС печели най-голяма част от ромските гласове в страната. Анализаторите пресмятат, че общо 35 000 роми гласуват за ДПС, срещу 21 000 за БСП, 9 500 за ГЕРБ и 7 400 за ББЦ.¹³

Успехите на ДПС по отношение привличането на ромски гласове са основно за сметка на неговия дългогодишен партньор – БСП. Отзвук от тази тенденция е напрежението, което възниква между лидерът на партия „Еврорوما“, която от години гравитира около БСП, включително и като коалиционен партньор в рамките на формата „Коалиция за България“ и Александър Методиев. Във връзка със срещата на ромски лидери в Боровец, за която стана дума по-горе, лидерът на Еврорума казва: *„Истинският циганин никога не се продава. Продават се само ганьовци и мангасари. Циганите и българите са друга история. Тях никой не може да ги купи. Освен да ги привлечеш с идеи, платформи и програми.“*¹⁴ За процесите на реструктуриране на ромския вот говори и включването в дискусията на още един публично познат ромски лидер. Става дума за водачът на неформалния ромски съд (Мешерето) Христо Младенов, който на 20.03.2014 г. казва пред Националното „Дарик

¹¹ Как ДПС спечели ромите, 10.10.2014 г. capital.bg

http://www.capital.bg/politika_i_ikonomika/bulgaria/2014/10/10/2397705_kak_dps_specheli_romite/

¹² пак там

¹³ ДПС обра ромския вот на Евроизборите, в. Сега, 04.06.2014 г.

<http://www.segabg.com/article.php?id=701325>

¹⁴ Цветелин Кънчев: Продават се само ганьовци и мангасари, blitz.bg. 27.04.2014 г.

<http://www.blitz.bg/news/article/264215>

Радио”: „До две седмици мешерето ще реши и коя партия ще подкрепят на евроизборите на 25 май. Изборът се свежда до БСП и АБВ на Георги Първанов. (...) ДПС, ако заложи и на нас, турскоезичните цигани и ние живеем в едни и същи квартали, може да стане първа политическа сила”.¹⁵

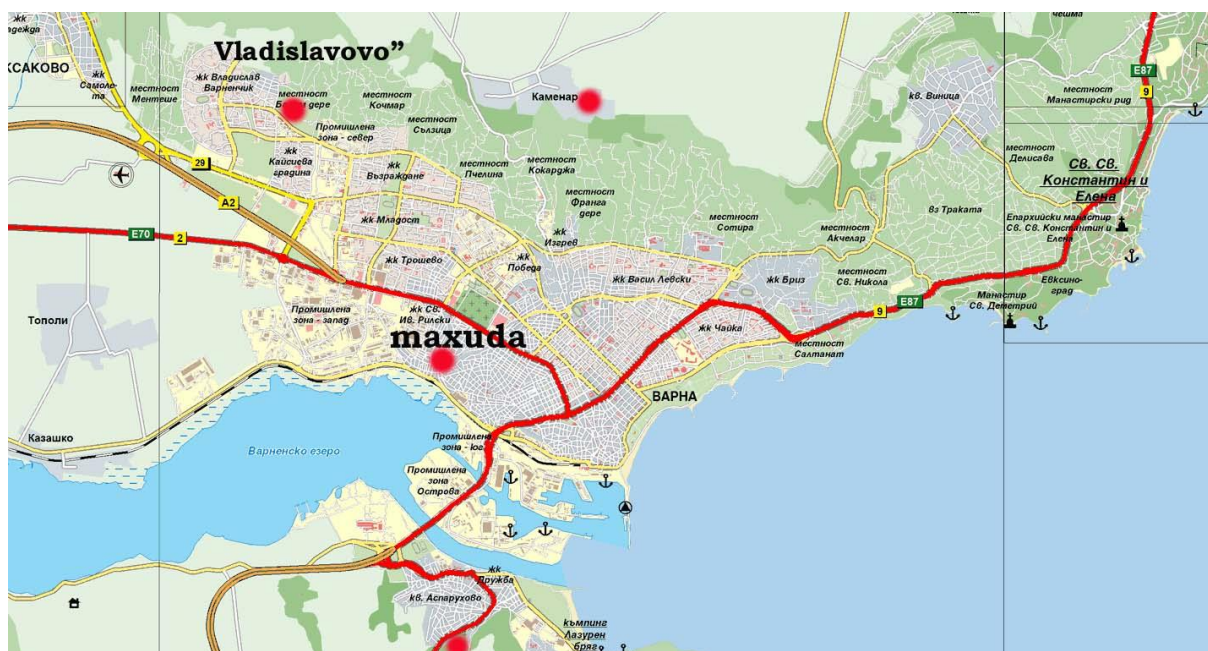
Казаното до тук не означава, че ДПС привлича ромски гласове единствено благодарение на силата, контролирайки важните публични ресурси и използвайки неформалните властови центрове в махалите. Не бива да се омаловажава и възможността за определено ниво на чувство за солидарност между Движението, все още приемано като партията на малцинствата, и най-онеправданото малцинство в България, каквото е ромското.

На Евроизборите в община Варна, подобно на резултатите от почти цялата страна ромският вот категорично отива в подкрепа на ДПС. Преди да се спрем подробно на изборите тук, първо ще отделим малко място на проблема за ромското население в най-големия морски град на България.

Ромите във Варна

Териториалното разпределение на ромското население в община Варна се характеризира със струпване на компактни ромски общности главно в 4 района – с. Каменар (северно от града), кв. „Максуда” (в централната градска част), т. нар. „Гъбена махала” на кв. „Владислав Варненчик” (западната част на града) и кв. „Аспарухово” (южната част на Варна).

¹⁵ ДПС може да стане първа политическа сила ако привлече мешерето, cross.bg, 21.03.2014 г.
<http://www.cross.bg/meshereto-politicheska-purva-1402337.html#axzz3HAINNmSe>

Според преброяването на населението от 2011 г. ромите са третата по големина етническа група в община Варна. Като роми през 2011 г. се самоопределят 3 535 души, което е 1.1 % от населението на общината.¹⁶ За сравнение на преброяването през 2001 г. 3 748 жители на общината се самоопределят като роми (1.17 % от цялото и население), а през 1992 г. техният брой е 4 028 (1,28 %). Тези цифри, обаче, не бива да се приемат безкритично, тъй като те дават грешна представа за реалния брой на ромското население в гр. Варна. През 2005 г. ромският лидер Илия Илиев оценява ромското население във Варна на около 25 000 жители. По една или друга причина тази цифра изтъкват и местни ромски активисти, наши респонденти за настоящето изследване.

Каква е истинската бройка на ромите в града, както между впрочем и в цяла България, е трудно да се каже. И тук, както обикновено се случва, най-вероятната основна причина за изкривяването на демографската картина е флуидната, ситуационна идентичност, някои малцинствени общности са склонни да проявяват, поставени в условия на силен външен натиск и трайна социална маргинализация. Темата е широко разисквана в науката затова няма да се спираме подробно на нея. Интересни обаче са обясненията на политическите играчи. Според Красимир Каракачанов, лидер на националистическата партия ВМРО, която има сравнително силни позиции в гр. Варна, ключът към

¹⁶ Стратегия за интегриране на ромите област Варна 2014-2020

разминаването между самоидентифициралите се като роми и реалния брой на ромското население в национален мащаб се крие в големия брой граждани (около 700 000), които на преброяването през 2011 г. не посочват своя етнос.¹⁷

Цветелин Кънчев от Евророма смята пък, че проблем е опорочаването на преброяването и в частност това, че въпросите за етническата и верска принадлежност са твърде близо, което според него е довело до объркване сред ромите.¹⁸ Според друго, станало вече почти традиционно обяснение, ромите подложени на външен натиск или водени от страх, официално обявяват друга, неромска идентичност, като декларират или, че са част от мнозинството или пък се асоциират с друго приемано за „по-престижно” малцинство.¹⁹

Никое от трите обяснения само по себе си, обаче, не дава задоволителен отговор на въпроса от къде произтича това толкова голямо разминаване в данните за броя на ромското население във Варна. От една страна в две от четирите големите махали на града, които традиционно се приемат за ромски, голяма част от населението принадлежи към т. нар. общност „милет”, (или турчеещи се роми). Ако обаче съберем броя на всички жители на Варна, самоидентифицирали се като роми (т.е. 3 535 човека), с броя на всички заявили, че са турци (11 089), полученото число все още ще е далеч от цифрата, която посочват ромските активисти (т.е. около 25 000). Сметките не излизат дори ако към този сбор добавим и всички 2 315 жители на областта, които не посочват никаква етническа принадлежност.

Общинската администрация в града, работеща с проблемите на ромската общност, официално приема данните от преброяването през 2011 г. В местната Стратегия за интегриране на ромите е посочено, че техният брой е 3 748. В

¹⁷ Ромите повече или по-малко от 325 000 души, *btv. bg*, 27.07.2011 г.

http://btvnews.bg/article/2044536032-Romite_poveche_ili_pomalko_ot_325_000_dushi.html

¹⁸ пак там

¹⁹ Много често се приема, че ромите, според това дали изповядват исляма или православие, са склонни да се самоопределят като турци или българи. В района на гр. Варна обаче има пример как подобни хипотези също не могат да бъдат приемани априори, поради което и не могат да бъдат позлвани като универсално обяснение. Така по време на преброяването на населението през 2011 г. има сигнали, за раздаване на листовки в ромските махали на гр. Аксаково (разположен на 1 км западно от гр. Варна) и с. Игнатиево (6 км. от града), призоваващи населението да впише влашка (обяснено в листовките, като румънска) идентичност. Случаят е разследван включително и от Държавната агенция по национална сигурност. Значението на тази „румънска пропаганда” обаче е спорно тъй като съдейки от предишни преброявания, „повлашването” на ромското население в общ. Аксаково датира от по-отдавна. През 1992 г. едва 1,7 % от населението (308 жители) в този район се самоопределят като „други”, различни от българи, турци и роми. През 2001 г. вече 12,06 % (или 2 305 човека) от населението на община Аксаково се самоопределят като други (власи и рудари). За сравнение броят на жителите на общината, които се самоопределят като роми за периода 1992-2001 г. намалява от 1 190 на 863.

Порумънчват ромите в Аксаково, *Провадия* и околностите при преброяването, *moreto.net*, 28.02.2011 г.

<http://www.moreto.net/novini.php?n=122317&c=9>

неофициални разговори обаче, служители на община Варна също признават, че общото количество жители от ромски произход в града и най-близките му околности е много по-голям, като цифрата 25 000 не е преувеличена.

Изборите за европейски парламент във Варна

Предизборната кампания за Евроизборите през 2014 г. във Варна като цяло може да се определи като вяла. Подобна е и оценката за кампанията в национален аспект. Орлин Спасов, медиен анализатор и преподавател в Журналистическия факултет на Софийския университет я коментира така:

*„Станахме свидетели на умерена предизборна кампания за европейските избори, без тежки скандали и компромати. Малко партии си позволиха по-агресивен тон. Загуби се обаче дебатът по ключовите европейски теми. Оттук дойде и недостатъчната информираност на гражданите за какво са тези избори. Ефектът на коментарите в медиите за изборите показва, че тези избори са били възприети като вътрешни избори. Хората не получиха информацията, която трябваше да получат. Липсата на дебат и чисти послания в кампанията са причината за това.“*²⁰

Медийният мониторинг, който бе проведен във Варна непосредствено преди изборите показва същите тенденции. Обект на наблюдението бяха публикациите, свързани с Евроизборите, в двата най-големи местни вестника – „Черно море“ и „Народно Дело“. За целия наблюдаван период (т.е. 45 дни преди избора) темата за европейския вот се появява общо едва 6 пъти на страниците на варненските ежедневници. Конкретни послания към ромските избиратели или публикации свързани с основните проблеми на това малцинство напълно липсват.

В наблюдаваните медии, обаче, два пъти се появяват новини, в които се засяга ромския въпрос в града. Новините не са свързани директно с изборите, но би могло да се предположи, че в предизборната ситуация те биха могли да имат и политическо послание. На 28 април 2014 г. тогавашният министър на

²⁰ Орлин Спасов: Кампанията за евроизборите беше вяла, има умора от политическото. Българско национално радио, 26.05.2014 г. <http://bnr.bg/post/100412698/orlin-spasov-kampaniata-za-evroizborite-beshe-vala-ima-umora-ot-politicheskoto>

транспорта Данаил Папазов при посещенията си във Варна съобщава, че в срок от 6 до 9 месеца ще бъде завършен техническият проект за ново пристанище на града. В публикацията по темата във вестник „Черно море“ се пояснява, че новото пристанище ще бъде изградено на територията на централно разположения ромски квартал „Максуда“.²¹ Въпросът за новото пристанище на Варна се обсъжда от много години и е сред най-чувствителните теми за жителите на най-големия ромски квартал „Максуда“. Тази ромска махала е разположена в централната част на града и проектите за новото пристанище са неизменно свързани с разрушаване на голяма част нея.

Две седмици по-късно вестник Черно море излиза с нова статия по темата. Този път тя е на заглавната страница и гласи: *„Започва разчистването на „Максуда“. Идните дни рушат първите 65 цигански коптора в район „Младост“*“²². Този път източник на новината е кметът на район „Младост“ Христо Христов, който казва, че *„общо 460 са незаконните къщи в тази част на ромското гето, която попада в поверения му район“*. Според него към този момент вече има издадена заповед на кмета на града, представител на ГЕРБ – г-н Иван Портних, да бъдат съборени *„65 цигански коптора“*, като самото разрушаване ще започне до 14 дни.²³

Любопитно е, че въпреки декларацията, първите стъпки за разрушаването на част от споменатите къщи са предприети едва на 14 юли 2014 г., когато са съборени 8 от тях. Средата на лятото на 2014 г., обаче, България отново е в предизборна ситуация, след като правителството на Пламен Орешарски подава оставка. Това дава причина на някои анализатори да смятат, че извършените към този момент разрушавания на обявени за нелегални ромски жилища са свързани именно с новата предизборна кампания. Пример за това е събарянето на ромски къщи в Старозагорския квартал „Лозенец“, акт заради който кметът на Стара

²¹ Проектът за ново пристанище готов до края на годината. В. Черно море, 28.04.2014 г.

²² Проектът за ново пристанище готов до края на годината. В. Черно море, 09.05.2014 г.

²³ Любопитно е, че макар общинските власти да определят тези ромски жилища като „незаконни“, те по редовен начин са свързани към мрежите на местните електрическа и водоснабдяваща компания. Според информация, публикувани във в. Дневник, според служители на районното кметство „Младост“ подаването на вода и ток към ромските постройки, е ставало с неофициалното съдействие на общинските власти. (Започна събарянето на сгради в ромската махала „Максуда“ във Варна. 14. юли. 2014 г. в. Дневник, http://www.dnevnik.bg/bulgaria/2014/07/14/2343783_zapochna_subarianeto_na_sgradi_v_romskata_mahala/ Обяснението на тази абсурдна ситуация е, че пребивавали 3 години и половина като кмет на гр. Варна – г-н. Кирил Йорданов е разчитал на ромския вот, поради което години на ред е покровителствал тази форма на собственост на ромските жилища която ги прави хем легални – хем нелегални.

Загора става популярен в цялата страна и малко по-късно той е избран за депутат от ГЕРБ в 43 НС.

Предизборното събитие, което е широко отразено и в двата варненски всекидневника е закриването на националната кампания на дебютиращата в тези избори партия „България без цензура“. Една от причините е, че именно Варна е избрана за закриващото събитие на организацията. На пресконференция лидерът на ББЦ – Николай Бареков изразява опасението си, че изборите ще бъдат фалшифицирани. Според него *„в общините на ГЕРБ и ДПС вече имало специални хора, настанени в стаи с компютри, които най-вероятно ще се опитат да манипулират данните от изборите, намесвайки се в тях, преди те да достигнат до ЦИК.“*²⁴

Анализът на платформите на партиите показва, че ромската тематика липсва изцяло. Нито една политическа сила не е фокусирала своето внимание върху тези проблеми. Относно предизборната кампания в самите ромски махали по време на изследването не получихме никаква информация, както от нашите респонденти, така и от медиите, за срещи между кандидати за евродепутати и местното ромско население. За да открием все пак в каква степен политическите сили имат позиция към основните проблеми на ромското население, до всички политически центри беше изпратено запитване със следното съдържание: *„Според Вас/вашата политическа формация, в качеството ви на участник в изборите за членове на Европейския парламент, май 2014г. кои са трите най-важни приоритета, по които ще работите в Европейския парламент и как работата ви по тези приоритети ще подобри качеството на живот на гражданите в България и по специално на ромското малцинство?/ Моля, пояснете за всеки приоритет с не-повече от 500 думи/. (1).....; (2)..... (3)“*. Единственият отговор, който получихме бе на доц. д-р Христо Бозов²⁵.

²⁴ Бареков разкри, че ДПС и ГЕРБ пазаруват гласове по обща тарифа, в. Народно дело, 23.05.2014 г. Виж също Симпатизанти на Бареков изпълниха зала 1 на ФКЦ, в. Черно море, 23.05.2014 г.

²⁵ Христо Бозов бе кандидат за член на Европейския парламент, излъчен от коалиция от партии „България без цензура“. Христо Бозов е и кандидат за кмет на Варна на частичните избори, след напускането на поста на Кирил Йорданов, в следствие на протестите през зимата на 2013 г. и самоzapалването на Пламен Горанов. Христо Бозов печели на балотажа 89,41 % от гласовете в секциите в райони с предимно ромско население. http://www.varna.utre.bg/2014/10/03/264361-kurbanut_s_romskite_glasove)

Не би било пресилено да се каже, че кампанията в махалите на гр. Варна се извършва единствено от местни активисти, като успехът и е свързан с мрежата от партийни клубове. За да разкрием тази зависимост, както и много други за целите на проекта беше осъществена анкета сред 412 души от трите главни ромски махали във Варна - Максуда, Асапрухово и Гъбената махала във Владиславово. На резултатите от това проучване е посветена цялата следваща част на настоящето изследване. За целите на тази глава ще споменем само, че на въпроса „Знаете ли дали има партийни клубове във Вашата махала?“, от 412 анкетираните, 101 или 24,5 % са отговорили „да знам“. Тези, които не знаят са 288 (69,9 %), а 23 от анкетираните (5,6 %) не дават отговор на въпроса. По-интересно, обаче, е че едва 37 от отговорилите, че знаят за съществуването на партийни клубове в своите махали, дават отговор на въпроса на коя партия са те. Тук категоричен победител е ДПС, за която 76,3 % от отговорилите (т.е. 29 анкетираните) на този въпрос твърдят, че знаят за съществуването на нейни клубове в техните райони. За сравнение едва по 3-ма знаят за съществуването на партийни клубове на БСП и ГЕРБ, 2 на СДС, а 1 твърди че има клуб на ББЦ.

Непредставителността на тези данни са допълнени с теренни наблюдения и въпроси към местни активисти. Изводът, който се налага е, че от една страна, с оглед на търговията с гласове, пристрастието на един или друг местен лидер в навечерието на изборите, често е възможно да се тълкува от анкетираните като негово трайно пристрастие към тази група, а той самият или неговия дом се асоциира, като клуб на съответната сила. Потвърждение за подобна практика има в медийни публикации за предишни изборни кампании²⁶. Освен това към момента на завършване на настоящето изследване, отново по сведения на респонденти (за повече информация виж следващия раздел от анализа), ДПС е политическата сила за която може да се твърди, че им партийни клубове в ромските махали на Варна. Нещо повече, извън изборния период, тези клубове са използвани за широк кръг непартийни дейности, които обаче в крайна сметка много често се асоциират от местното население като дейности на самата

²⁶ Изборната търговия с ромски гласове – активно предлагане и търсене, в. Дневник, 02.10.2011 г.
http://www.dnevnik.bg/bulgaria/2011/10/02/1167457_izbornata_turgoviia_s_romski_glasove_-_aktivno/

партия. Любопитна подробност е, че при предишни избори, изборни секции са били поместени в сгради, които функционират като клубове на Движението²⁷.

Изборният ден и резултатите

Категоричният победител от ромския вот на Европейски избори 2014 г. във Варна е ДПС. В 12 от секциите, в които гласуват само или предимно роми Движението за права и свободи получава 79.8 % от валидните гласове.²⁸ Общият брой на валидните бюлетини в тези секции е 3 283, от които подадени за ДПС са 2 621. Втори по резултат в тези секции е ББЦ с 182 гласа. За ГЕРБ и БСП са гласували съответно 175 и 64 души.

*„В секция в Аспарухово ДПС печели 324 гласа, а след него се нарежда България без цензура” с 15. В секция в Каменар съотношението между двете партии е 321:11 гласа. В някои от секциите ГЕРБ и БСП дори не са получили нито един глас.”*²⁹

С оглед на тази категорична победа на ДПС интерес будят някои от сигналите за нередности в изборния ден. Общо за територията на област Варна са подадени 29 сигнала за нарушаване на изборното законодателство в деня на Евровота. 17 от преписките са прекратени, а по 12 са образувани проверки от прокуратурата.³⁰ Повечето от сигналите са за контролиране на вота, особено в ромските махали. Сред тях са сигнал за купуване на ромски гласове в с. Вьглен, разпространение на календарчета с номера на бюлетината на ДПС в „Максуда” и „Каменар”. В Районната избирателна комисия се получава информация и за организирано извозване на избиратели от ромски произход до изборните секции с лек автомобил. Три от тези махали, а именно Аспарухово, Максуда и Владиславово бяха обхванати от проекта.

²⁷ Курбанът с ромските гласове, varnautre.bg, 03.10.2014 г.

²⁸ http://www.varna.utre.bg/2014/10/03/264361-kurbanut_s_romskite_glasove

²⁹ ДПС спечели в 6 варненски общини и в ромските секции. В. Черно море, 28.05.2014 г.

³⁰ Пак там

³⁰ Във Варненско 12 сигнала проверява прокуратурата, в. Черно море, 26.05.2014 г.

Изборите за Европейски парламент проведени през май 2014 г. в България ясно показаха, че проблемът с търговията на ромски гласове не се дължи на конкретни пропуски или тенденциозност в изборното законодателство. Масовите практики на манипулиране и контролиране на ромския вот, за които свидетелстват медиите и наблюдателите през изборния ден са системен проблем, чиито причини далеч надхвърлят правилата, по които е уредено самото гласуване.

Основание за подобно заключение дава факта, че изборите за Европейски парламент в България бяха проведени по правилата на изцяло нов Изборен кодекс. След дълги и крайно противоречиви обществени обсъждания, преминали под знака на сложната политическа обстановка в България през 2013 – началото на 2014 г., новото изборно законодателство влезе в сила на 05.03.2014 г.

Действително, новият изборен кодекс не предостави категорично решение на някои от най-проблемните теми, свързани с провеждането на избори в България. Сред тях са въпросите за метода за определяне на избирателните списъци, създаването на адекватни на демографската обстановка избирателни райони, конституирането на централната и районните комисии. Проблемите в тези области в най-голяма степен са причина за непрестанните подозрения за манипулации при провеждането на всички избори в България през последните двадесет и пет години.

Що се отнася до търговията с гласове, неадекватното правно регулиране на горепосочените области от изборното законодателство е проблем, тъй като несъвършенствата на изборния модел задават макрорамката, в която манипулирането и контролирането на вота на определени групи граждани придобива смисъл и търговията с гласове става атрактивна за политическите играчи. Едновременно с това, обаче, регулацията на тези проблемни области има сравнително малко пряко влияние, както върху практическите механизми, по които се извършва търговията с гласове, така и за неефективността на борбата на институциите срещу този порочен феномен.

Предложение: Въвеждане на активната регистрация по отношение на лица, които нямат лична карта, респ. постоянен адрес. Изпълнението на това предложение ще изисква обвързване на ЦИК и РИК в единна електронна система, в която по ЕГН ще се проверява лицето къде е регистрирано за упражняване на вота, ще се извършва отбелязване и по този начин ще се предотврати гласуване по няколко пъти. В дългосрочен план, активната регистрация ще се обвърже директно с машинното/електронно гласуване.

Положителна черта на изборния кодекс от март 2014 г. е че той създава т.нар. „обучително звено“ към Централната избирателна комисия (чл. 65, ал. 1 ИК). Въпреки това, заключението на наблюдаващите отблизо изборния процес експерти е, че изборната администрация, особено на ниво секционни избирателни комисии продължава да е слабо подготвена.³¹ Това е и една от причината да бъде констатирано, *„че не се познават правилата за отчитане на преференциите и начинът на сгъване на бюлетината от комисиите“*, както и да се отчетат *„множество нарушения в изборния ден, свързани с дейността на изборната администрация.“*

Предложение 1: Въвеждане на задължително предварително обучение за членовете на РИК/ОИК, СИК, което да бъде регламентирано като определен брой часове и да бъде осъществявано от „обучителното звено“ към ЦИК и със съдействието на НПО със съответната експертиза.

Предложение 2: Създаване към ЦИК на регистър на НПО, които да могат да подпомагат работата на ЦИК/РИК в подобни обучителни/разяснителни дейности, не само по отношение на членовете на РИК, но и по отношение на гражданите изобщо. В регистъра ще бъдат

³¹ Николета Абрашева и Елена Андонова – „Доклад на ИРПС „Евроизбори 2014 – заключения от граждански мониторинг върху кампанията и изборния ден“

включени НПО, които отговарят на предварително зададени критерии.

Друга добра характеристика на изборният кодекс е, че задължава районните изборителни комисии да създадат и поддържат публични регистри на жалбите и сигналите подадени до комисията, както и на решенията по тях (чл. 72, ал. 1, т. 21 от СК). Подобно задължение се вменява и на Централната изборителна комисия и на общинските изборителни комисии. В тази връзка законодателен пропуск е необвързването на неизпълнението на това задължение с реална санкция. Така задължението на районните изборителни комисии да създават такива публични регистри се превръща от императивна норма в добро пожелание, изпълнението на което е оставено на добрата воля на техните членове.

Предложение: Въвеждане на административни санкции (дори и минимални) при неизпълнение на задължението за поддържане в актуално състояние на регистър, а също така и при неизпълнение на други задължения, които са оставени без санкция. Санкционирането ще действа от една страна дисциплиниращо по отношение на органите заети с организирането и провеждането на избори, а от друга страна би стимулирало и проактивното гражданско участие в наблюдението и отчитането на изборния процес.

В резултат на това по време на изборите за европейски парламент 6 районни изборителни комисии, в това число 3 от най-големите в страната (23 МИР София, 25 МИР София и Варна) не създават такива регистри.³² Този недостатък едва ли се оказва решаващ за разминаването между броя на нарушенията на изборното законодателство, за което свидетелстват всички медии в изборния ден и реално отразената бройка на сигнали и нарушения от ЦИК. Това обаче е индикатор за недостатъчната воля за реалното преодоляване на дълго наслагвалите се проблеми при провеждането на избори в България.

³²Ор. cit.

Проблемът е преодолян за изборите за национален парламент проведен през септември 2014 г.

Новият изборен кодекс препотвърждава и редица забрани при осъществяването на самото гласуване (Глава четиринадесета, раздел VI). Тези забрани сравнително изчерпателно изброяват практики, които през последните години се наложиха, като основни методи, за манипулиране и контролиране на вота на определени групи избиратели, в това число и на представители на ромската общност. Категорично се забранява:

1. предварителното раздаване на изборни книжа и материали, изнасяне на такива материали от комисиите и др.;
2. използването на мобилни телефони и апарати или друга възпроизвеждаща техника с цел заснемане на начина на гласуване (чл. 227)
3. присъствието на други лица освен гласуващите в момента избиратели на разстояние по-малко от три метра от кабината за гласуване, когато в нея има избирател. (чл. 226).

Въпреки тези забрани, които в по-голямата си част се съблюдават от секционните изборителни комисии, Евроизборите през 2014 г. са съпътствани от огромни съмнения за манипулиране на вота, особено на избирателите в ромските махали. Причината за това е, че манипулирането на ромския вот е възможно благодарение на зависимости, които възникват далеч преди самия изборен ден и се дължи на проблеми, които са много по-дълбоки от евентуалните недостатъци в механизма, по-който протича самия изборен ден.

От една страна търговията с гласове, особено сред ромското население е отражение на социални зависимости, като лихварство, различни видове неформално лидерство, роднински връзки и.т.н., които така или иначе съществуват в самата общност. В предизборния период тези съществуващи вътреобщностни зависимости придобиват определен партиен вектор, зададен обаче най-често от фактори, стоящи извън общността.

Извън това вторият тип предпоставки, които правят възможна търговията с гласове са такива, които най-общо казано се дължат на липсата на адекватни действия сред компетентните държавни институции по превенция на

симптомите за купуването на гласове в продължителния период, предхождащ самите избори. Такъв тип проблеми са:

1. Липсата на достатъчни мерки на превенция на правоохранителните и правораздавателните органи в периода преди самите избори;
2. Липсата на ефикасен междуинституционален диалог и взаимопомощ, при констатиране на нарушения в самия изборен ден;
3. Недостатъчна компетентност и запознатост на представителите на секционните и общинските изборителни комисии с процедурните правила.

Обяснението за съществуването на всяка една от тези причини може да се потърси в недостатъчната заинтересуваност на институциите за преодоляване на системните проблеми, съпътстващи изборите. От друга страна не може да се пренебрегне съмнението за умишлени действия в някои случаи, с оглед фаворизирането на един или друг политически играч. На трето място не бива да се омаловажава и недостатъчното гражданско съзнание на участниците в изборите, които поради една или друга причина не сигнализират или не оказват ефективно съдействие на органите натоварени с честното провеждането на изборния ден. В тези насоки трябва да бъдат мислени всички бъдещи действия, свързани с борбата с порочните феномени, съпътстващи изборния процес.

Предложение 1: Изграждане на цялостен междуинституционален механизъм за проактивна работа свързана с преодоляване зависимостите водещи до купуването на гласове, най-вече от ромската общност. Ангажирани в този механизъм трябва да бъдат най-вече МВР, прокуратура, представители на местната власт, ЦИК, Националния съвет за сътрудничество по етнически и интеграционни въпроси (НССЕИВ), а също и представители на гражданския сектор и други релевантни организации и институции. В този механизъм може да бъде включена и Националната асоциация на общините в Република България, която в рамките на местното самоуправление да инициира,

популяризира и подкрепя инициативи насочени към преодоляване на лошите практики по купуването на гласове. Важна роля в изграждането на механизма трябва да играе образованието и обучението, което още на най-ранен етап да създаде усещане за нетърпимост към всякакви дейности свързани с манипулиране на вота. В рамките на образованието сериозно участие могат да имат и ромските здравни и административни медиатори, които имат директен достъп до представителите на ромското малцинство и могат на място да обясняват и образоват.

Предложение 2: Използване на теорията за „счупения прозорец“ при преследване, разкриване и санкциониране и на най-малкото нарушение свързано с купуването и продаването на гласове. В тази връзка може да бъде изработена система от алтернативни мерки, чиято основна задача да бъде превенцията и в дългосрочен план елиминирането на купуването и продаването на гласове.

Анализ на резултатите от емпирично количествено изследване

Данни за респондентите

Разпределението по възраст на изследваната съвкупност е претеглено съгласно официалната информация от документа „Стратегия на област Варна за

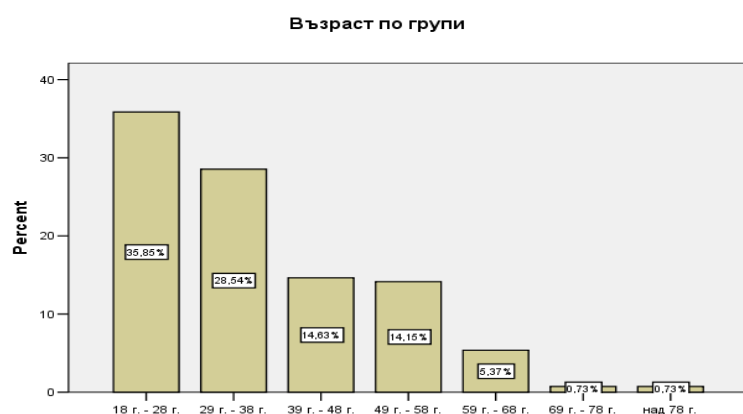
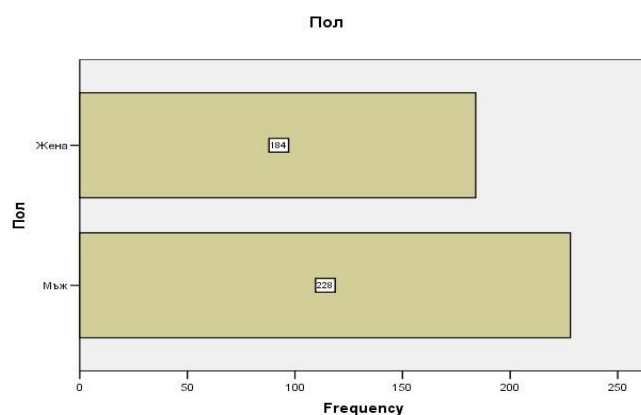

таблица 1 Разпределение на респондентите по възраст

до 32 г. са повече от половината от отговорилите. Важно е да се отбележи, че всички респонденти имат минимум 18 г., тъй като за целите на изследване за БИПИ бе важно да види отговорите на пълнолетни български граждани, които

Пол				
	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid Мъж	228	55,3	55,3	55,3
Жена	184	44,7	44,7	100,0
Total	412	100,0	100,0	

интеграция на ромите (2012-2020)“. За ромите от трите квартала на Варна, където е проведено изследването сред 412 души, ромите във възраст до 29 г. представляват 40,2%, а тези

имат право на глас. Лицата над 60 г. представляват едва 5,1% от анкетираните, което като цяло е характерно за структурата на ромското население³³. Официално за страната делът на възрастното ромско население е 6,9%, докато делът на етническите българи, попадащи в тази група е 25%, което обуславя и **преимуществен дял от лица**

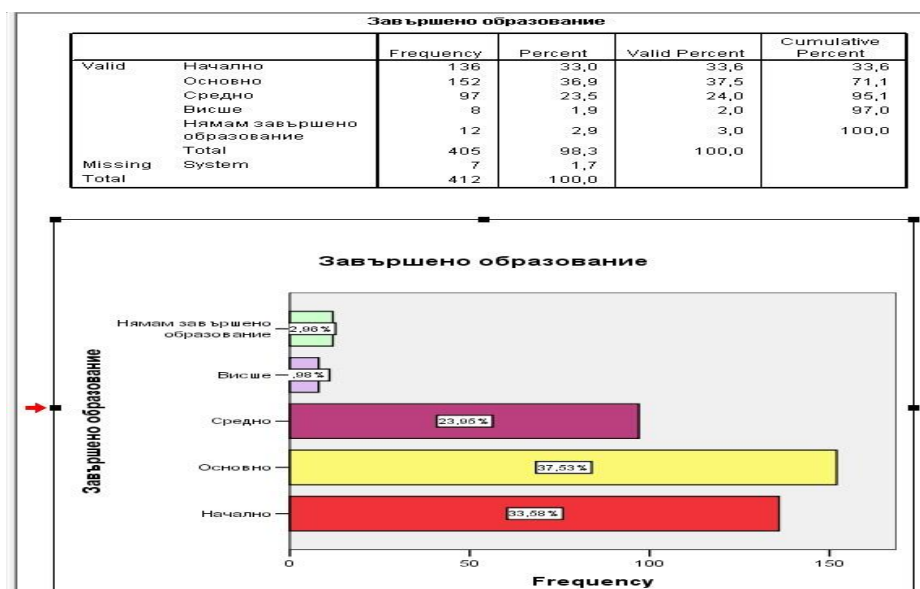
³³ За повече информация вж. *Преброяване на населението и жилищния фонд през 2011 г. т.1. Население, кн. 2. Демографски и социални характеристики*, НСИ, С. 2012

в трудоспособна възраст сред ромското население. Конкретно, за изследваната съвкупност, в тази група попадат над 90% от анкетираните. Средната възраст на отговорилите е 36 години със силно изтеглено представителство в първите четири децилни групи.

Разпределението по пол на респондентите е в незначителна степен в полза на мъжете. В представителната извадка мъжете са 228 или 55,3 %, а жените са 184 или 44,7%. Като цяло тази структура е характерна за представителите на ромското население, където за страната жените са 972 на 1000 мъже, за разлика от българите, където жените са повече от мъжете (1048 жени на 1000 мъже). От информацията, подадена от анкетъорите, мъжете са били и по-активни при отговорите си, което се потвърждава и от анализа на въпросите от анкетната карта.

По отношение на завършено образование около две трети от отговорилите на въпроса (71,1%) имат основно или по-ниско образование. Средно образование са завършили 24%. Без образователен ценз са 3%.

На въпроса „Имате ли работа?“, едва ¼ отговарят утвърдително. 30,1% от

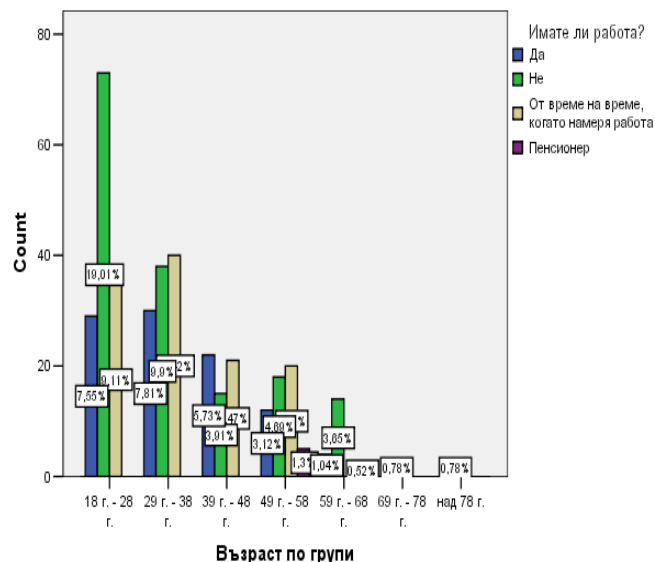
фигура 1 Разпределение на респондентите по степен на образование

административен център гр. Варна, поради силната туристическа ориентация на града и оттам повечето възможности за работа. 42, 75% от отговорилите нямат работа. Интересно е да се отбележи, че във възрастовата група 18 г. – 28 г. делът на безработните е огромен. Всеки пети от общият брой на безработните

респондентите имат работа „от време на време“. Тук става въпрос за сезонна заетост, която е особено популярна и интензивна в област с

роми е младеж. Проблемът с младежката безработица е общ за всички етноси, но при ромите той е изострен. Безработните до 38 г. представляват като дял от общият процент на безработните 67,7 %, което представлява огромен проблем (Вж. Фиг. 4). Невъзможността за реализация на пазара на труда води до появата и на други социално-икономически дефекти, включително и за социализация на личността, за трудова интеграция, за развитие и поддържане на свързващ социален капитал и др. В този смисъл, високият процент на безработицата - неучастие в трудови колективи, където като правило съществуват и социални и професионални отношения, обхваща близо 2/3 от анкетираните. Изводът, който се налага е, че за тези хора **липсва изцяло едно социално и комуникационно поле**, което може да се възприема и като ограничителен фактор, възпрепятстваща бариера за вирален социален хабитус, който да допринася в изграждането на политическа култура на етноса – традиционно разбирано, това са нагласи, очаквания и изисквания към политическата система.

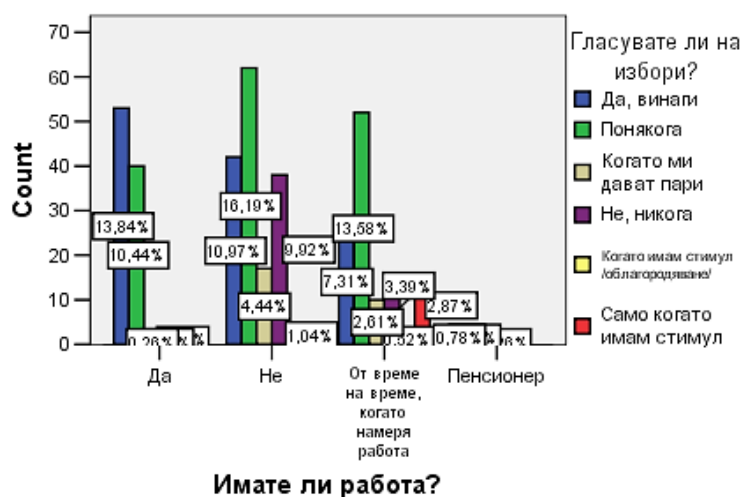
Имате ли работа?		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Да	98	23,8	25,4	25,4
	Не	165	40,0	42,7	68,1
	От време на време, когато намеря работа	116	28,2	30,1	98,2
	Пенсионер	7	1,7	1,8	100,0
Total		386	93,7	100,0	
Missing	System	26	6,3		
Total		412	100,0		

Нагласи за гласуване

Следващите няколко въпроса имат за цел да разкрият готовността на ромите от изследваната съвкупност да гласуват на избори. Тяхната концепция е да са директни въпроси, касаещи електоралните им навици и съответно да дадат

собствена оценка на мотивацията си за гласуване. Въпросът „Гласувате ли на избори?“ цели да разкрие най-генерални схващания за политическа активност сред изследваната съвкупност. Като отговор на този въпрос, с възможност за поясняване, беше зададена и опцията: „само когато имам стимул /моля пояснете/“. В известна степен може да се твърди, че така зададена тази опция е провокираща, но общото схващане за електоралните ориентации на избирателите, съответно тяхното поведение, се основава на дълбоко залегнали и дълготрайни политически ориентации към политическия спектър или съответно техния избор се базира на дадени мотивационни импулси, темпорално разположени непосредствено преди деня на избор³⁴. Една трета от запитаните

отговарят, че винаги гласуват на избори, а с „Понякога“ отговарят 41,1% от запитаните, което представлява и най-високият дял. Никога не гласуват 13,9 % от респондентите.

Пренебрежителен е дялът на тези отговорили, че гласуват, когато имат стимул, свързан с облагородяване на мястото за живеене (в конкретния случай – това са махали или изцяло затворени за роми квартали - гета). Едва

четирима души са пояснили, че това е прекият им стимул да гласуват на избори – подобряване на условията за живот в махалата, което представлява 1 % от

³⁴ Вж. например Нойман, Ел. Спиралата на мълчанието. Общественото мнение – нашата социална черупка. ИК „Люрен“, С. 2011

ромското население във Варна. Впечатление прави, че **7,6% от отговорилите са заявили съвсем откровено, че гласуват само „Когато ми дават пари“** като обяснение за „*стимул*“ при гласуването. В никакъв случай това съотношение не трябва да се приема за реален измерител на реално купените и продадени гласове. Отклоненията при подобни въпроси са драстични, поради факта, че купуването и продаването на гласове е престъпление. Според аналитичен доклад от извършен мониторинг в деня на изборите от Асоциация „Прозрачност без граници“ твърдят, че механизмите за купуване и продаване на гласове са се усъвършенствали, с което обясняват и спада в подадените сигнали за този тип изборни нарушения и престъпления срещу избирателните права³⁵. Като цяло може да се твърди, че сред ромите има активистки нагласи по отношение на участие в изборния процес, за ползване на пасивни избирателни права, но тези нагласи почиват на разнопосочни мотиви, а при немалка част тези мотиви почиват изключително на крайни материалистически нагласи, граничещи с нарушаване на закона. Анализът посочва интересна статистически значима връзка между заетостта и общите нагласи за гласуване. Работещите роми от изследваната извадка убедително гласуват винаги на избори като от общия процент на гласуващите те представляват 42,25 % или близо всеки втори, който гласува на изборите е работещ. Съответно, при неработещите процентът на колебаещите се от избор на избор, тоест не гласуват на всички избори, а само понякога е 13,8%. Неработещите представляват 39,41 % от колебаещите се при гласуването, а заедно с тези, които успяват да намерят временна или сезонна работа представляват огромно мнозинство от 72,47% от колебаещите се да гласуват. Респектиращи са и данните за тези, които никога не гласуват. **При работещите роми този дял е пренебрежително нисък – едва 0,26% заявяват, че никога не гласуват.** Точно обратната тенденция се забелязва при неработещите, които формират дял от 9,92% от всички отговорили на въпроса, а заедно с ромите, които имат сезонна или временна работа кумулативно представляват 13,31% от общо отговорилите на този въпрос, но като дял от тези,

³⁵ Вж. повече в: Асоциация „Прозрачност без граници“. Избори за Европейски парламент Май 2014 г. Предварителни обобщени резултати от наблюдението на изборния процес. С., 2014. Анализът е достъпен на следния линк към м.октомври, 2014 г. http://www.transparency.bg/media/publications/OBOBSHTENIE_MONITORING_Izbori_EP_Transparency_International_Bulgaria_25%20May%202014.pdf

които посочват, че никога не гласуват представляват (общо за съвкупността 13,94%) огромно мнозинство от 95,48 %. С увереност може да се твърди, че **заетостта и работата оказват силно влияние върху нагласите на ромите да гласуват на избори**. Тези, които работят са по-убедителни във фреквенцията на посещение на избирателните урни. Съответно, **тези, които никога не гласуват са неработещите роми или ромите, които имат временна/ сезонна заетост**. Тези данни потвърждават и първоначалната ни хипотеза, че има връзка между битието на работещите, от една страна, и между нагласите за политическо участие в смисъл на електорална активност сред ромското население, от друга страна.

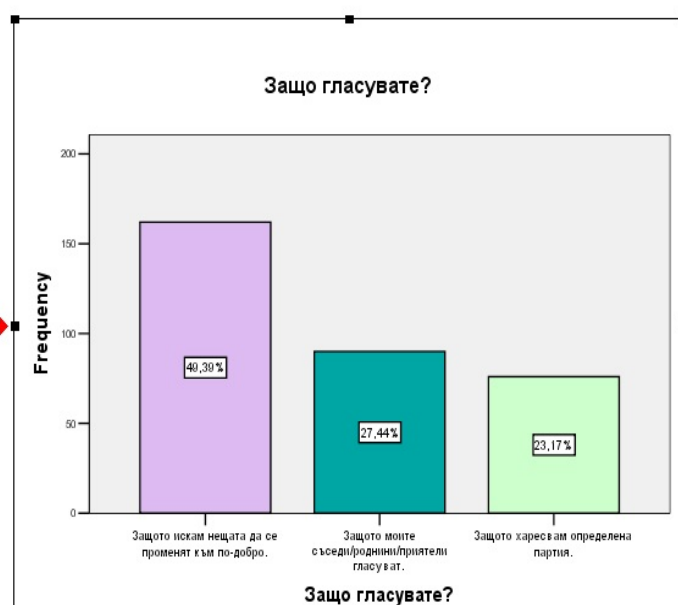
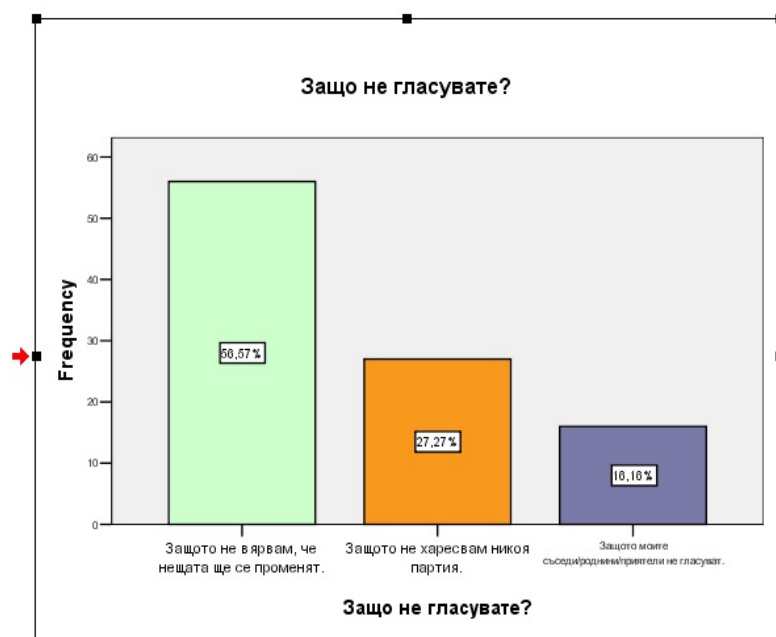
Следващата двойка от въпроси са „огледални”. Целта им е да разкрият мотивите за гласуване или за негласуване от предварително зададени опции.

Защо не гласувате?

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Защото не вярвам, че нещата ще се променят.	56	13,6	56,6	56,6
	Защото не харесвам никоя партия.	27	6,6	27,3	83,8
	Защото моите съседи/роднини/приятели не гласуват.	16	3,9	16,2	100,0
Total		99	24,0	100,0	
Missing	System	313	76,0		
Total		412	100,0		

Защо гласувате?

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Защото искам нещата да се променят към по-добро.	162	39,3	49,4	49,4
	Защото харесвам определена партия.	76	18,4	23,2	72,6
	Защото моите съседи/роднини/приятели гласуват.	90	21,8	27,4	100,0
Total		328	79,6	100,0	
Missing	System	84	20,4		
Total		412	100,0		

Самите отговори също са структурирани „огледално”. Анкетьорите ни бяха

инструктирани да задават въпроса „*Защо гласувате?*”, с възможни опции за отговор: „*Защото искам положителна промяна*”; „*Защото симпатизирам на определена партия*”; „*Защото моите съсед/роднини/приятели гласуват.*” На тези респонденти, които са отговорили положително на въпроса „*Гласувате ли на избори?*” и съответно да зададат въпроса „*Защо не гласувате?*”, с възможни опции за отговор: „*Защото не вярвам, че нещата ще се променят*”; „*Защото не харесвам никоя партия.*”; „*Защото моите съсед, роднини, приятели не гласуват*”.

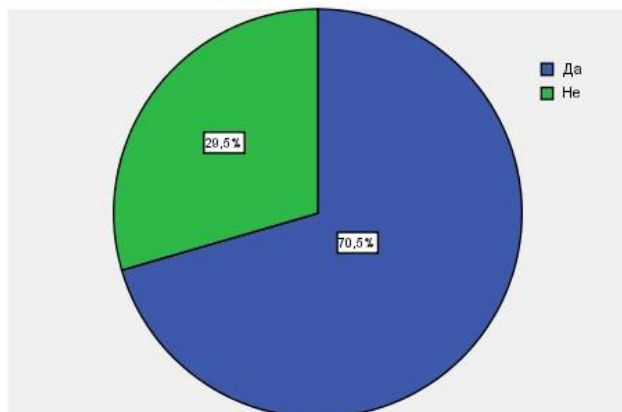
Данните показват, че сред **причините за отказ от гласуване** на първо място с близо 57% е **липсата на увереност, че нещо ще се промени в следствие от гласуването**. Всеки втори от тези, които не гласуват не разглежда основния демократичен механизъм на избор като инструмент, чрез който да се създават и управляват промени. Това показва, че не се прави каузална връзка между политиката, управлението и собственото положение – изборите не променят нищо и не могат да доведат до качествено подобрене на живота. Те просто нямат значение – актът на гласуване е обезсмислен, деонтологически отделен от политическия Аз. Подобна нагласа е хранителна за девиации на електоралното поведение, включително и продаването и купуването на гласове. Допускането, че **гласуването няма смисъл, то не се възприема като политическа ценност** и не е приоритет го изважда от жизнените потребности на личността и може да бъде предметено, да се остойности, да се „размени”, чрез което да се добавят други, по-важни неща. Подобни феномени се дължат на липса на информация за значението и смисъла на гласуването, **непознаване действията и фазите на политическия процес и структурата на демократичната политическа система**. 27% от тези, дали отрицателен отговор на въпроса „Гласувате ли?” не харесват никоя партия, нямат предпочитания към даден политически субект, чрез който да се идентифицират. Тази група от хора **не виждат възможност за свое политическо представителство**. Позитивните изводи, които могат да се изведат от отговора на този въпрос, се концентрират около възможностите за изграждане и **поява на нов политически субект**, който адекватно да отразява необходимостта от политическо представителство на този

дъл от негласуващите. 16% от отговорилите споделят, че не гласуват, защото техният непосредствен социален кръг (роднини, приятели, съседи) не гласуват. Това е значително висок процент, отразяващ степента на свързващ социален капитал в изследваното ромско население. Социалният капитал на ромската

Знаете ли, че на 25 май тази година ще има избори за Европейски парламент?

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Да	282	68,4	70,5	70,5
	Не	118	28,6	29,5	100,0
	Total	400	97,1	100,0	
Missing	System	12	2,9		
Total		412	100,0		

Знаете ли, че на 25 май тази година ще има избори за Европейски парламент?

предпочитанията или липсата на такива към определена партия, може да се оформи извода, че като цяло **ромите от изследваната съвкупност нямат ясно дефинирани и рационализирани предпочитания към определен политически субект.**

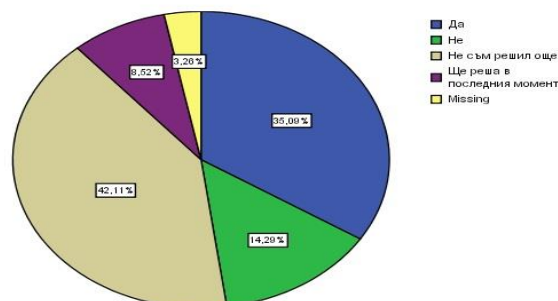
Мнозинството от отговорилите знаеха, че на 25 май има избори за Европейски парламент. Тук трябва да се подчертае, че този въпрос ни дава отговор дали знаят, че на конкретната дата ще има избор. Той обаче не ни дава информация

етническа група действа двойко – веднъж като активизиращ политическото поведение – 27% дават обратен отговор – съответно, защото **гласуването е норма на поведение в непосредствената им, вътрешна социална атмосфера.** Близко 50 % от тези, които гласуват го правят, заради увереността си, че това ще доведе до промяна към по-добро. От гласуващите 28% го правят, защото харесват определена партия, което е относително ниска стойност. На база данните за

Ще гласувате ли на изборите за Европейски парламент през месец май?

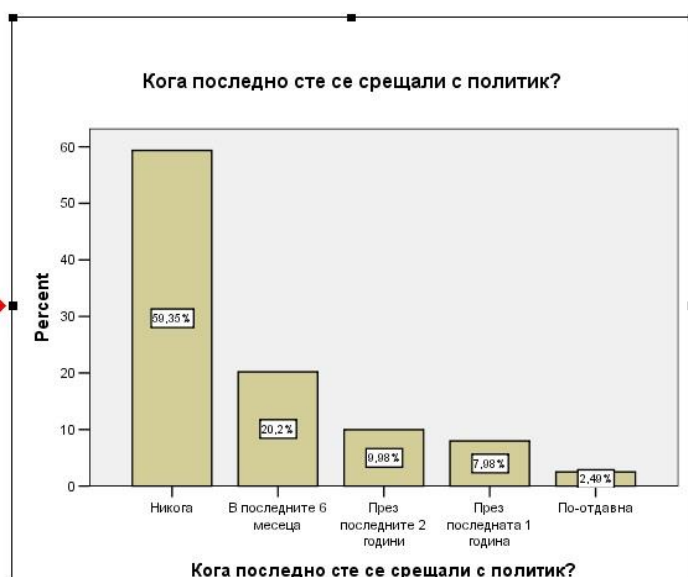
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Да	140	34,0	35,1	35,1
	Не	57	13,8	14,3	49,4
	Не съм решил още	168	40,8	42,1	91,5
	Ще реша в последния момент	34	8,3	8,5	100,0
	Total	399	96,8	100,0	
Missing	System	13	3,2		
Total		412	100,0		

Ще гласувате ли на изборите за Европейски парламент през месец май?

до каква степен се осъзнава и познава работата на Европейския парламент и защо гласуваме за неговите членове. Интерес представлява и разпределението на респондентите според това дали ще гласуват на предстоящите избори. 35% отговарят утвърдително, че ще гласуват на изборите. Едва 14% твърдо са убедени, че няма да гласуват. Най-голям е дялът на тези, които още не са решили дали ще гласуват – близо 42, 11%, който е значителен дял и се разминава със средните стойности за страната и обществото. Заедно с дялът на тези, които заявяват, че ще решат в последния момент (8,5%) те представляват половината от отговорилите на този въпрос. Тези данни кореспондират с направените на

Кога последно сте се срещали с политик?		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Никога	238	57,8	59,4	59,4
	По-отдавна	10	2,4	2,5	61,8
	През последните 2 години	40	9,7	10,0	71,8
	През последната 1 година	32	7,8	8,0	79,8
	В последните 6 месеца	81	19,7	20,2	100,0
	Total	401	97,3	100,0	
Missing	System	11	2,7		
Total		412	100,0		

база предходните въпроси изводи

– за липса на трайни, устойчиви политически идентификации сред респондентите и тип политическа култура, говорещ за ясно подредени политически ценности. Към този комплекс от въпроси допринася и следващия във въпросника: „Кога за последно сте се срещали с политик?“. Повече от половината – близо 60% заявяват, че никога не са се срещали с политик. По принцип личните срещи с политици –

дали под формата на участия в публични изслушвания и различни масови срещи са изключително важен инструмент за създаване усещането за близост и пряко участие в политическата система. Срещите са важни не само за политиците, но и

за избирателите – чрез тях те имат възможност непосредствено да задават своите въпроси, да формират лични впечатления, да се чувстват значими участници в политическия процес. Мероприятия от такъв характер могат да бъдат епизодични (целеви или кампанийни) или регулярни, но техният ефект за политическо ангажиране и приобщаване на различни групи е изключително

силен. През последните 6 месеца срещи с политици са провели 20,2% от отговорилите на въпроса, а в предходни периоди (преди 1 или две години) близо 15% от респондентите. Отчасти и на липсата на преки контакти с политиците се дължи и огромният процент на отговорили на въпроса: „Обръщат ли внимание политиците на проблемите на ромите?“. Всеки трети от изследваната група посочва, че

политиците се интересуват от проблемите на ромите „само по време на избори“, а „малко“ са отговорили 15,9% от запитаните. Пренебрежително малък дял – от 4,3% са на мнение, че политиците се интересуват в достатъчна степен от ромските проблеми. Интересно е, че малко над 23% заявяват, че не знаят отговора на този въпрос. Те не могат да изразят мнение за степента на ангажираност на политиците по специфичните ромски проблеми, което показва **огромна властова дистанция** между изследваната съвкупност и вземащите решения. Това от своя страна е аргумент в подкрепа на вече оформилата се теза за липса на рационализирана информация за политическия процес и механизмите на действия на демократичната политическа система. Запитани кои са най-важните проблеми пред ромите, приблизително по равно са разделени отговорите получили най-много посочвания. Като **най-важен проблем**

Multiple Response

респондентите са посочили жилищния проблем и липсата на работа съответно с 26,2% и 21,2%. Образованието и здравеопазването също представляват сериозен дял, съответно с 14,9% и 16,00%. Впечатление прави, че едва 5,6% от отговорилите смятат, че

дискриминацията е важен проблем, когато се налага да се приоритизират основните проблеми на изследваната съвкупност.

Интересни данни са получават и при отговорите на въпроса „Откъде получавате информация за политиката и другите обществени работи в страната?“. На анкетираните лица е дадена възможност да дават повече от

Multiple Response

Case Summary						
	Cases					
	Valid		Missing		Total	
	N	Percent	N	Percent	N	Percent
\$X13All ^a	379	92,0%	33	8,0%	412	100,0%

a. Dichotomy group tabulated at value 1.

\$X13All Frequencies					
		Responses		Percent of Cases	
		N	Percent		
Откъде се информирате... ^a	Телевизията	195	35,3%	51,5%	
	От вестниците	32	5,8%	8,4%	
	От радиото	36	6,5%	9,5%	
	От Интернет	71	12,8%	18,7%	
	От това, което ми разказват приятели, бл	141	25,5%	37,2%	
	Не се интересувам	78	14,1%	20,6%	
Total		553	100,0%	145,9%	

a. Dichotomy group tabulated at value 1.

един отговор. Повече от половината са посочили телевизията като основен информационен канал, чрез които набавят своята информация за политиката и обществените работи. Много висока степен, отново подчертаваща свързващия социален капитал в общността – 37,2% от отговорилите заявяват, че се информират от това, което им разказват приятели, близки и роднини, което е относително висок дял в сравнение със средни величини за страната като цяло и за други етнически групи. За сметка на това в сравнителна степен е нисък делът на тези, които използват Интернет като информационен канал – едва 12,8% в сравнение с тези посочили предпочитанията си към друг източник на информация. В последно време Интернет и социалните мрежи и блогосферата се превърнаха в ценно средоточие на публичния дискурс и представляват възможност за алтернативно информиране. 14,1% от отговорилите споделят, че

Case Summary

	Cases					
	Valid		Missing		Total	
	N	Percent	N	Percent	N	Percent
\$X12All ^a	409	99,3%	3	,7%	412	100,0%

a. Dichotomy group tabulated at value 1.

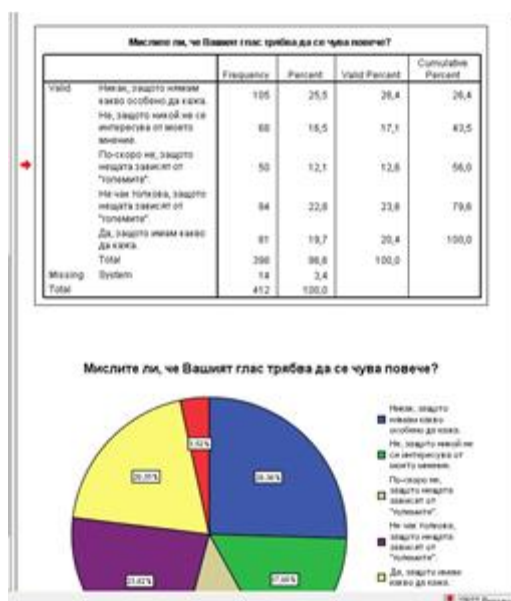
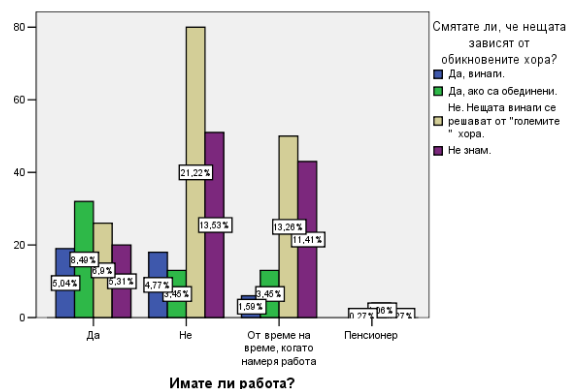
\$X12All Frequencies

		Responses		Percent of Cases
		N	Percent	
Кои са най-важните проблеми на ромите	Жилищният проблем	316	26,2%	77,3%
	Образованието	179	14,9%	43,8%
	Здравеопазването	193	16,0%	47,2%
	Личните документи	28	2,3%	6,8%
	Социалните помощи и подпомагане	135	11,2%	33,0%
	Липсата на работа	255	21,2%	62,3%
	Дискриминацията	67	5,6%	16,4%
	Друго /моля, пояснете/	32	2,7%	7,8%
Total		1205	100,0%	294,6%

a. Dichotomy group tabulated at value 1.

не се интересуват от обществени работи и политика и не намират смисъл да се информират, чрез който и да е от информационните канали. Вестниците и радиото представляват нисък дял като възможност за информация, съответно посочени от 8,4% и 9,5% от отговорилите.

Двата въпроса „Мислите ли, че Вашият глас трябва да се чува повече?“ и „Смятате ли, че нещата зависят от обикновените хора?“ имат за цел да проследят позиционирането на ромите в социалното пространство, в социалната стълба. Те целят да проследят и до каква степен представителите на етническата група могат да разчитат сами на себе си, доколко се справят като активни членове на

обществото, като създатели и потребители на политика, в най-широк смисъл. Много интересни данни се получават на въпроса „Смятате ли, че нещата зависят от обикновените хора“, когато това се съпостави с разпределението за заетост. При работещите роме в най-висока степен е посочен отговора „Да, когато са обединени.“ и със сравнително равни дялове при останалите възможни отговори. Съответно при тези, които са безработни и тези, които работят от време на

време най-голям процент получава „Не. Нещата винаги се решават от „големите“ хора.“ Налице е пряка **корелираща връзка между заетостта и собственото възприемане за мястото в обществото**. Нещо повече, работещите смятат, че в обединението (групирането, организирането) се крият предпоставките, възможностите и механизмите да се извършват промени в политиката. На въпроса: „Мислите ли, че Вашият глас трябва да се чува повече?“ отговор: „Никак, защото нямам какво особено да кажа.“ дават 26,4%.

Отговорът показва самооценката на отговорилите за значението и „тежестта“ на мнението им. При процедурната теория за демокрацията, гласуването и избирателните права са равни, което означава, че „казването“ е вариация, проявяваща се и чрез политическия акт на гласуване. 17,1% от отговорилите казват, че няма смисъл техният глас да се чува повече, защото *„никой не се интересува от моето мнение“*. Резултатите сочат, че възприемането сред изследваната група за позициониране в политическия и обществен ареа е ниско, което отново оправдава изводи в посока широки **властови дистанции между ромите и политиците**. Високият дял на отговора посочва усещане за безпомощност, за малоценност, за „отредено място“, което стагнира активността и изгражда **бариири пред възможни общи политически действия на общността**, включително и пред възможностите за изграждане на организационна култура, култура на сдружаване, на споделяне на обща политическа отговорност под формата на взаимни действия. Най-общо казано, разбирането, че никой не се интересува от твоето мнение (в контекста на възможностите за преминаване към други, активистки типове на поведение³⁶) означава, че като индивид липсва потребност и мотивация за споделяне на мнението с други хора, без оглед на социално-икономическия им или политически статус, а оттам в зародиш се пречупват възможностите за организация и обединяване за общи политически дейности. Една четвърт (20,4%) от отговорилите посочват, че техният глас трябва да се чува, защото *„имам какво да кажа“*. Данните свидетелстват за готовност за активност и за кооперативни поведенчески стратегии. Може да се предположи, че сред респондентите дали този отговор са и едни възможни бъдещи лидери на мнение в общността, около които да се

Frequency Table

Знаете ли дали има партийни клубове във Вашия квартал?

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid Да, знам.	101	24,5	26,0	26,0
Valid Не знам.	288	69,9	74,0	100,0
Total	389	94,4	100,0	
Missing System	23	5,6		
Total	412	100,0		

На коя партия?

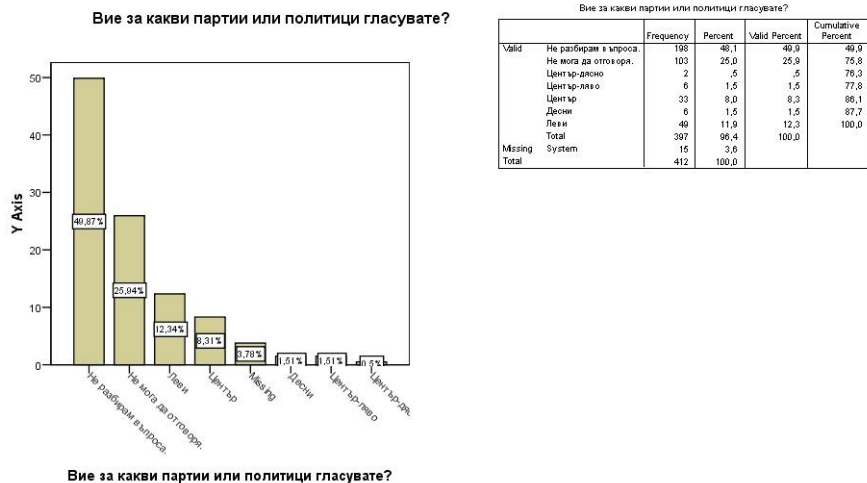
	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid ББЦ	1	,2	2,6	2,6
Valid СДС	2	,5	5,3	7,9
Valid БСП	3	,7	7,9	15,8
Valid ДПС	29	7,0	76,3	92,1
Valid ГЕРБ	3	,7	7,9	100,0
Total	38	9,2	100,0	
Missing System	374	90,8		
Total	412	100,0		

³⁶ Вж. повече напр. при Hirschman, A. 1970. Exit, Voice, and Loyalty: Responses to Decline in Firms, Organizations, and States. Cambridge, MA: Harvard University Press

формират организационни структури с потенциал за качествена промяна сред ромите.

Важен въпрос, чиято цел е да предостави информация за интереса и нивото и качество на информация за политическия живот в общността, но и да ни даде емпирични сведения за анализа в първата част на настоящия документ, е въпросът: „Знаете ли дали има партийни клубове във Вашия квартал?“, като е дадена възможност при утвърдителен отговор да се посочи по желание на анкетирувания и партията, която има представителство в съответния квартал. 26% от отговорилите казват, че знаят, че има представителство на партия в квартала, като убедителният процент посочва партийен клуб на Движението за права и свободи (76,3%). Тази активност на ДПС се потвърждава като цяло и в следствие с получените резултати за партиите от трите квартала.

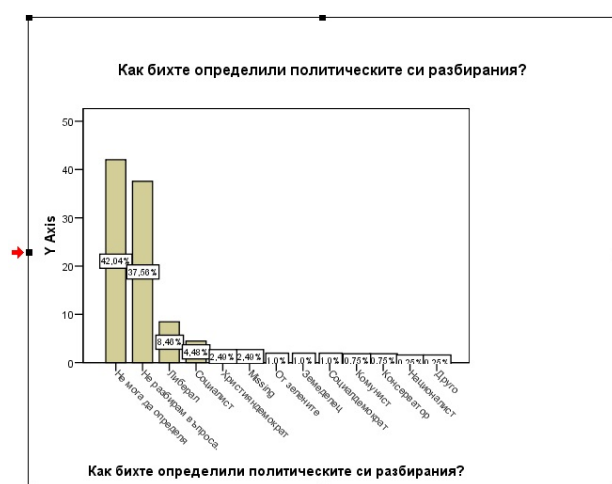
Следващата двойка от въпроси: „Често хората използват думите „ляво“, „център“, „дясно“, за да опишат за кого гласуват. Вие за какви партии или политици бихте гласували?“ и „Хората описват различно политическите си

разбирания. Как бихте определили Вашите?“ имат за цел да ни покажат съвсем пряко до каква степен изследваната съвкупност има понятие за основните политически идеологии, до каква степен успява да се идентифицира с някоя от тях, а и да ни послужат като въпрос-проверка на дадени отговори от предходни въпроси. Близо 80% от отговорилите са заявили, че не могат да определят или не разбират въпроса, а останалите разпределения по отговорите са пренебрежително ниски и не може да се изведе статистическа зависимост.

Данните съвсем ясно потвърждават нашата хипотеза и основно допускане, че **сред ромите има огромен дефицит на основни знания и разбирания за политиката и политическата система**. Информацията следва да буди сериозни притеснения и съответно да е основа за предприемане на сериозни мерки, от цялата палитра заинтересовани лица – държавни институции, политически партии, неправителствени организации. Невъзможността да се направят елементарни изводи за политическата ти идентификация се дължат на ниските степени на образование и изключването на ромите от другите социализиращи механизми. По този начин те не могат да пречупят и осмислят своето политическо поведение, да подредят политическите си ценности и потребности. Политико-идеологическата идентификация в демократичната политическа система служи за призма, набор от основни ценности, които определят освен електоралното ни поведение, но и йерархията от политически интереси и потребности. Следва да се търсят възможности за предоставяне на знания за политиката, в най-общ смисъл, както и да се създадат **устойчиви модели за генериране на такава информация в самата общност**, с участие на нейни представители.

На интервюираните беше представена демонстрационна карта – под формата на стълба, като те бяха помолени да

Valid				
Не е				
Не е				
Дру				
От з				
Смд				
Над				
Зем				
Християндемократ	10	2,4	2,5	85,8
Комунист	2	,7	,7	88,3
Социалист	18	4,4	4,5	90,8
Консерватор	3	,7	,7	91,5
Либерал	34	8,3	8,5	100,0
Total	402	97,6	100,0	
Missing	10	2,4		
Total	412	100,0		

споделят къде, според тях, се намират в обществото, ако то е представено под формата на стълба. Идеята е да се проверят отговорите на други въпроси за

позициониране в обществото. От графиката става ясно, че ромската общност от изследваната съвкупност преимуществено се разпределят до първите три „стъпала” на метафората за стълба. Това е изключително ниско представителство и оценка за позициониране в обществото.

В горния край на стълбата са пренебрежително малко представители, което показва, че сред отговорилите са много малко тези, които биха се определили като лидерство и биха поели и политически функции. Следва да се

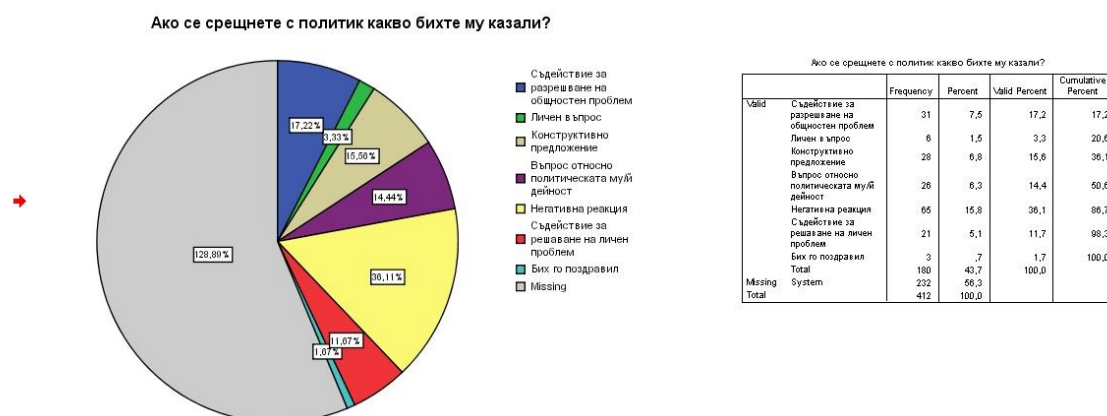

прилагат интензивни мерки, да се търси **подкрепа, включително финансова и експертна**, за да се създадат възможности за изграждане на лидери, както и да им се предоставят **адаптирани знания за организационна дейност и култура**.

Този извод се потвърждава и от отговорите на въпроса: *„Ако се срещнете с политик, какво бихте му казали?”* като масово (половината от респондентите) не са дали отговор на този отворен въпрос. От далите отговор, най-много са реагирали негативно към такава среща – те биха обидили отсрещната страна (38,11%). Съдействие за разрешаване на общностен проблем биха поискали 17,22%, като самият проблем най-често е свързан с подобряване на комуналните услуги. Съдействие за решаване на личен проблем (главно свързан с осигуряване

на заетост) биха поискали 11,07% от отговорилите. 14,4% биха задали въпрос за политическата му дейност (с какво се занимава, какво работи), което на общия фон е положителен сигнал за наличие на готовност за получаване на пряка, директна информация „от първа ръка“. 15,5% биха дали конструктивно предложение – главно свързано със съвети към политиците „да мислят повече за хората“, „да намерят работа на хората“, „да намерят работа за младите“, „да се грижат за нас“ и т.н.

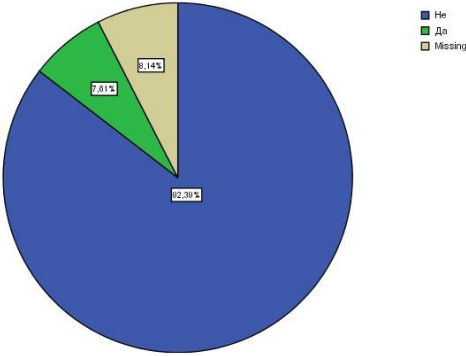
На въпроса: „Членувате ли в политическа партия“ мнозинството от респонденти отговарят отрицателно (92,4%). Като причина отговорилите са посочили приблизително сходно като дял отговорите: „Защото не вярвам, че партиите ще оправят живота ми.“ и „Защото нямам време да ходя по сбирки.“ Отговорите сочат и препотвърждават вече изведени изводи, че **ромите не подреждат участието си в политическия живот като ценност в личната си ценностна йерархия**. Като допълнение, и като правило в следствие на кризата на представителната демокрация, която е всеобхватна, съществува **високо недоверие към политическите партии** като посредници в политическата система. Те не се разглеждат като автентичен представител на политически

интереси или като събирателен център на хора със сходни политически ценности.

Членувате ли в политическа партия?				
		Frequency	Percent	Cumulative Percent
Valid	Не	352	85,4	92,4
	Да	29	7,0	100,0
Total		412	100,0	

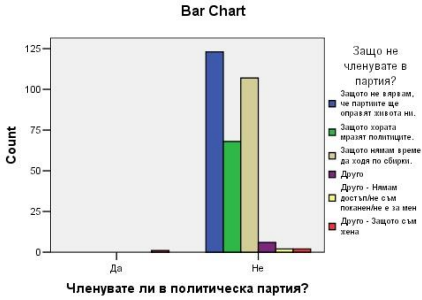
Членувате ли в политическа партия?

Защо не членувате в партия?				
		Frequency	Percent	Cumulative Percent
Valid	Друго - Защото съм жена	2	,7	1,0
	Друго - Нямам достатъчно време да ходя по сборки	6	1,5	1,5
	Друго - Защото нямам време да ходя по сборки	107	26,0	38,2
	Друго - Защото хората изразяват политическите	68	16,5	60,2
	Друго - Защото не я изразяват, че партията ще опразни живота ми	123	29,9	100,0
Total		309	75,0	
Missing	System	103	25,0	
Total		412	100,0	

Членувате ли в политическа партия? * Защо не членувате в партия? Crosstabulation

		Защо не членувате в партия?						Total
		Друго - Защото съм жена	Друго - Нямам достатъчно време да ходя по сборки	Друго - Защото хората изразяват политическите	Друго - Защото не я изразяват, че партията ще опразни живота ми	Друго		
Членувате ли в политическа партия?	Да	0	0	0	0	0	0	1
	Не	123	68	107	6	2	2	308
Total		123	68	107	6	2	2	309

В тази секция са формулирани основни изводи за социалните, политическите и комуникационни проблеми, които пречат комуникацията и връзката между ромите и вземащите решения политици на база на данните от емпиричното изследване върху изследваната съвкупност, както и възможни предложения за преодоляване на тези проблеми:

1. Съществува огромна безработица сред ромите, която е особено силно изразена във възрастовата група 18-28 г., където всеки пети е безработен, а до 38 г. делът на безработните представлява 67,7%. Невъзможността за реализация на пазара на труда води до появата и на други социално-икономически дефекти, включително и за социализация на личността, за трудова интеграция, за развитие и поддържане на свързващ социален капитал и др. В този смисъл, високият процент на безработицата - неучастие в трудови колективи, където като правило съществуват и социални и професионални отношения, обхваща близо 2/3 от анкетираните. Изводът, който се налага е, че за тези хора липсва изцяло едно социално и комуникационно поле, което може да се възприема и като ограничителен фактор, възпрепятстваща бариера за вирален социален хабитус. Следва да се търсят механизми и прилагат публични политики за плътно включване на ромите в интензивен трудов живот, като за това е удачно да се създава заетост, включително и субсидирана;
2. Като цяло може да се твърди, че сред ромите има активистки нагласи по отношение на участие в изборния процес, за ползване на пасивни изборителни права, но тези нагласи почиват на разнопосочни мотиви, а при немалка част тези мотиви почиват изключително на крайни материалистически нагласи, граничещи с нарушаване на закона;
3. Заетостта и работата оказват силно влияние върху нагласите на ромите да гласуват на избори. Тези, които работят са по-убедителни във фреквенцията на посещение на изборителните урни. Съответно, тези,

които никога не гласуват са неработещите роми или ромите, които имат временна/ сезонна заетост.

4. Представителите на изследваната съвкупност не правят каузална връзка между политиката, управлението и собственото положение – изборите не променят нищо и не могат да доведат до качествено подобрене на живота. Те просто нямат значение – актът на гласуване е обезсмислен, деонтологически отделен от политическия Аз. Подобна нагласа е хранителна за девиации на електоралното поведение, включително и продаването и купуването на гласове. Допускането, че гласуването няма смисъл, то не се възприема като политическа ценност и не е приоритет го изважда от жизнените потребности на личността и може да бъде предметено, да се остойности, да се „размени”, чрез което да се добавят други, по-важни неща. Подобни феномени се дължат на липса на информация за значението и смисъла на гласуването, непознаване действията и фазите на политическия процес и структурата на демократичната политическа система. Необходимо е да се прилагат мерки и инициативи, включително и в обхвата на публичните политики, които да предоставят информация за демократичната политическа система на ромите, като се структурират разнородни, адаптирани образователни материали
5. Концентрират се възможности за изграждане и поява на нов политически субект, който адекватно да отразява необходимостта от политическо представителство. Съществуват предпоставки за политическо-организационна дейност, на принципа на grass-roots организациите. Като цяло липсват организационни и лидерски умения в представителите от съвкупността и следва те да бъдат обучавани за работа в организация.
6. На база данните за предпочитанията или липсата на такива към определена партия, може да се оформи извода, че като цяло ромите от изследваната съвкупност нямат ясно дефинирани и рационализирани предпочитания към определен политически субект.

7. Липсват трайни, устойчиви политически идентификации сред респондентите и тип политическа култура, говорещ за ясно подредени политически ценности.
8. Съществува огромна властова дистанция между изследваната съвкупност и вземащите решения. Това от своя страна е аргумент в подкрепа на вече оформилата се теза за липса на рационализирана информация за политическия процес и механизмите на действия на демократичната политическа система.
9. Телевизията и информацията, получена от „това, което им разказват приятели, близки и роднини“ са главните информационни канали за изследваната съвкупност. Интернет, радиото и вестниците не са предпочитано средство за осведомяване.
10. Налице е пряка корелираща връзка между заетостта и собственото възприемане за мястото в обществото. Нещо повече, работещите смятат, че в обединението (групирането, организирането) се крият предпоставките, възможностите и механизмите да се извършват промени в политиката. Препоръчва се при пилотното стартиране на политики и апробирането на мерки, именно те да са фокусът им, защото техният профил се очертава като притежаващ необходимите качества и умения за извършване на трайни и сериозни промени в типа функциониране и организация на общността.
11. Водещо възприемане сред изследваната група за позициониране в политическия и обществения ареал е ниско, което отново оправдава изводи в посока широки властови дистанции между ромите и политиците. Доминира усещане за безпомощност, за малоценност, за „отредено място“, което стагнира активността и изгражда бариери пред възможни общи политически действия на общността, включително и пред възможностите за изграждане на организационна култура, култура на сдружаване, на споделяне на обща политическа отговорност под формата

на взаимни действия. Данните свидетелстват за готовност за активност и за кооперативни поведенчески стратегии.

12. Движението за права и свободи (ДПС) е най-активния политически субект (в много силна ограничена среда, с минимално участие на други политически сили), развиващ дейност в трите квартала.
13. Данните съвсем ясно потвърждават нашата хипотеза и основно допускане, че сред ромите има огромен дефицит на основни знания и разбирания за политиката и политическата система. Информацията следва да буди сериозни притеснения и съответно да е основа за предприемане на сериозни мерки, от цялата палитра заинтересовани лица – държавни институции, политически партии, неправителствени организации. Невъзможността да се направят елементарни изводи за политическата ти идентификация се дължат на ниските степени на образование и изключването на ромите от другите социализиращи механизми. По този начин те не могат да пречупят и осмислят своето политическо поведение, да подредят политическите си ценности и потребности. Политико-идеологическата идентификация в демократичната политическа система служи за призма, набор от основни ценности, които определят освен електоралното ни поведение, но и йерархията от политически интереси и потребности. Следва да се търсят възможности за предоставяне на знания за политиката, в най-общ смисъл, както и да се създадат устойчиви модели за генериране на такава информация в самата общност, с участие на нейни представители.
14. Следва да се прилагат интензивни мерки, да се търси подкрепа, включително финансова и експертна, за да се създадат възможности за изграждане на лидери, както и да им се предоставят адаптирани знания за организационна дейност и култура.
15. Ромите не подреждат участието си в политическия живот като ценност в личната си ценностна йерархия. Като допълнение, и като правило в следствие на кризата на представителната демокрация, която е

всеобхватна, съществува високо недоверие към политическите партии като посредници в политическата система. Те не се разглеждат като автентичен представител на политически интереси или като събирателен център на хора със сходни политически ценности.

Мерки за отчетност на избрани европейски представители пред ромската общност

Представеният по-горе анализ показва необходимостта от сериозна, постоянна и задълбочена работа с ромското малцинство по отношение на неговата информираност за социалните, обществените и политическите динамики в нашата действителност. Същевременно, обаче, тази нужда се пречупва и през необходимостта политическата класа у нас да търси допирни точки с ромското малцинство не само в рамките на ограничената във времето предизборна кампания, но като един постоянен процес на комуникация. Подобен подход изисква отговорен и критичен поглед към правенето на политики, но носи позитивите на устойчиво отношение и по-добро разбиране на протичащите политически процеси.

От гледна точка на представителите на ромското малцинство, описаният подход изисква наблюдение поведението на политиците, особено след проведени избори. Търсенето на отговорност може да бъде ефективно само ако е структурирано и осъществяването му е иницирано и извършвано от ромите. В тази връзка, анализът предлага система от мерки, които да позволят проактивното включване на ромите в мониторинга и полезния ефект от работата на избраните за депутати в ЕП. Предложените мерки могат да бъдат прилагани и на национално ниво (след провеждането на местни и национални избори).

1. Разработване на механизъм за регулярно отчитане работата на евродепутатите. Ключов елемент в този механизъм трябва да бъде активното включване на ромите в процеса на дефиниране параметрите на отчитане и реалното му осъществяване на място – в ромската махала, квартал, селище. Елементи на механизма могат да бъдат доклади или посещения на място.

2. Постоянна разяснителна кампания за функциите и значението на ЕП. Необходимостта от провеждането на такава кампания, която да продължава през

целия мандат на ЕП, а не само в предизборния период е от голямо значение за повишаване информираността и знанието на хората от малцинствата за институциите на ЕС. Особено след приемането на Договора от Лисабон, който значително разшири правомощията на ЕП, давайки сериозни права и на всеки един от гражданите на ЕС, знанието за тези нови права е задължение на всеки евро-депутат. Наблюдението и отчетността за работата на евро-депутатите са директно свързани с познаването на европейските структури и възможностите, които те дават.

3. Създаване на информационен център/офис на евродепутат за връзка с гражданите на място, в съответния ромски квартал. Ако това не може да бъде осъществено, да се предвиди възможност за мобилен информационен център, който на достъпен език да осъществява консултации и разпространява друга релевантна информация.

4. Информиране за законодателните инициативи и пленарни обсъждания на въпроси, теми и текстове, които са от значение за уязвимите групи.

5. Търсене на отчетност не само на конкретния български евродепутат, но и от парламентарната група в ЕП, към която той принадлежи. Това би могло да се осъществи чрез отправяне на писмени или устни запитвания директно към съответната парламентарна група.

6. Свързване с представители на ромското малцинство от други държави-членки на ЕС и обединяване в мрежа, която да изисква отчитане по дадените в предизборната кампания обещания и поети ангажменти. В тази връзка, ако се търси решение по конкретен и важен за малцинството въпрос, би могло да се мисли за прилагане на практика на механизма за Европейска гражданска инициатива.

Карта за оценка дейността на член на Европейския парламент (ЕП)

1. Знаете ли кой е Вашият представител/и в ЕП?

- 1) Да
- 2) Не

2. Колко често се срещате с Вашия представител в Европейския парламент?

- 1) Веднъж месечно
- 2) На всеки 6 месеца
- 3) Между 6 месеца и 12 месеца
- 4) По-рядко от веднъж в годината
- 5) Никога не съм се срещал/а с нея/него

3. По какъв начин най-често комуникирате с излъчения от Вас член на Европейския парламент?

- 1) Чрез директни срещи с него/нея
- 2) Чрез имейли
- 3) Чрез социални мрежи
- 4) Чрез телефонна връзка
- 5) По пощата
- 6) Чрез участие в публични срещи/събития
- 7) Не поддържам комуникация с него/нея

4. Смятате ли, че дейността на избрания от Вас член на ЕП има значение?

- 1) Да, напълно
- 2) Да, отчасти
- 3) Не, няма такова голямо значения
- 4) Изобщо няма значение
- 5) Не мога да преценя

5. Доколко работата на избрания от Вас член на ЕП има връзка с Вашето ежедневие?

- 1) Изцяло има връзка с моето ежедневие

- 2) В по-голямата си част има връзка с моето ежедневие
- 3) Отчасти се отнася към моите ежедневни дейности
- 4) Въобще не се отнася към моите ежедневни дейности
- 5) Не мога да преценя

6. Моля дайте оценка от Слаб 2 до Отличен 6 по следните показатели за Вашия представител:

Посещение на заседание на ЕП	
Посещения на заседания на комисиите, в които членува	
Изказвания в зала на ЕП	
Работа в комисиите на ЕП	
Медийно участие	
Участие в работата на парламентарната група, към която принадлежи	
Отчетност и прозрачност в работата	
Включва в своята работа избиратели, НПО и представители на общността	
Връзка с българските институции	
Отношение към проблемите на общността в дейността си	

7. Според Вас, променил ли се е Вашият кандидат, след като е бил избран?

- 1) Не, въобще не се е променил
- 2) Променил се е към по-добро
- 3) Променил се е към лошо
- 4) Не мога да преценя

8. Колко активен е Вашият представител в работата си? Моля, поставете знак върху линията. Синьото означава, че не е активен, а червеното е, че е много силно активен.

9. Доколко членовете на ЕП са спазили обещанията си, които са поели пред Вас/Вашата общност?

- 1) Спазили са много от обещанията си
- 2) Някои от обещанията си са изпълнили
- 3) Много малка част от обещанията си са спазили
- 4) Нищо от обещанията не са спазили

10. Бихте ли дали доверието си отново за някои от кандидатите, които са влезли в Европейския парламент?

- 1) Да
- 2) Не
- 3) Не знам

11. Моля, поставете оценка за наблюдавания от Вас член на ЕП, като поставите знак в някоя част на картинката. Колкото повече квадратчета има, толкова по-добре се справя.

Изображението е взето от следния линк: <http://www.randdcorp.com/index.php?page=Marketing+%26+Business+Development&subpageid=11>

EXECUTIVE SUMMARY

The data analysis of the conducted empiric quantitative research aims either to confirm or to dismiss the preliminary working hypothesis, saying that the Roma in Bulgaria lack some basic knowledge about the European Parliament, and the political process at all, which is an essential prerequisite for Roma's political passivity that leads to the common violation of their electional rights. In order to achieve the aforementioned goal the Bulgarian Institute for Legal Initiatives Foundation (BILI) implemented the following activities:

1. Indited a poll, which incorporates various questions allowing the researchers to confirm or to dismiss the presented above working hypothesis;
2. Processed the collected data searching for statistically significant correlations;
3. Analyzed the results of the empiric sociological research;
4. Analyzed the contents and the messages of the political platforms and the program manifests of the parties, coalitions and independent candidates for members of the European Parliament;
5. Adapted proper GAP analysis tools to detect the possible correspondences in Roma's needs and demands on the one hand, and the political players and agents, on the other;
6. Conducted a systematic media monitoring to unveil how the specific Roma problems are being used in the public discourse during the pre-election period;
7. Created a methodology for monitoring and accountability of the elected European Parliament Members by the citizens, which, after some modifications, could be used for a civic supervision over the work of other public institutions;

METHODOLOGY

The data used in the analysis is based on empiric sociological research, conducted in three of the Roma districts of the city of Varna – Maxuda, Asparuhovo and Vladislavovo (mainly in the so called *Mushroom district*). For the purposes of the investigation, structured interviews, based on preliminary prepared, standard questionnaires, were made. The respondents were directly interviewed in their homes between March and April 2014. A random two-step cluster sample of 412 individuals, based on the electional registers was used. The sample is representative for the region of Varna. The data, collected on the field, was later processed with statistical software.

The conclusions in the First Chapter of the Analysis are based both on the platforms of the political parties and the candidates for Members of the European Parliament, as well as on a content analysis of regional and national media.

The methodology for monitoring and accountability of the already elected members of the European Parliament is based on the standards that BILI has previously elaborated while preparing similar documents.

GENERAL INFORMATION AND CONTEXT

An interesting feature of the 2014 European Elections in Bulgaria was the active public rhetoric regarding Roma issues. The question for the Roma vote was actively used in the pre-election campaigns of all the political actors. Right after the elections the Roma vote was once again widely used as justification, or better said, as an excuse, for the unsatisfactory results of many of the political powers.

In Varna, as well as most of the other election regions in the country, the run for the Roma vote was categorically won by the Movements for Rights and Freedoms (MRF), a party, which from the very beginning of the Bulgarian transition toward democracy in 1990, is publicly associated with the Turkish and Muslim minority in the country.

Before continuing with the detailed analysis of the elections in Varna, we offer a brief overview of the conditions and the problems of the Roma population in the biggest Bulgarian coastal city.

THE ROMA IN VARNA

Most of the Roma in Varna municipality live in compact, ethnically homogeneous, ghettoized quarters in four of the city's districts: *Kamenar* (in the Northern outskirts of the city), *Maxuda* (in the city's central area), the *Mushroom district* (in the West) and parts of *Asparuhovo* (in the South). There are no compact Roma settlements in Varna's easternmost coastal area, which due to its proximity to the beaches and the sea resorts is considered the most expensive and posh part of city.

In 2011, According to the National census from the same year, in Varna municipality lived 3 535 Roma. At the same time Roma activists claim that there are no less than 25 000 Roma living within the city borders. Such a phenomenon is not an unique case for Bulgaria. Experts usually explain that gap on national level with the tendency for ethnic Roma citizens to identify themselves as part of other ethnic groups, especially Turks. The latter is the common case for the so called *Millet Roma*. Their Muslim religion and language full with Turkish words and idioms historically ties them to the Turkish minority in the country. In Varna, according to the same census, live some 11 000 citizens who are self- identified as Turks. If we presume that all of them belong to the Millet Roma community, which seems quite untrue, because there is strong historic Turkish minority in Varna, as well as new immigrant flow from neighboring Turkey, and sum them with the 3 535 citizens who were identified as Roma, we still would be far from the claimed number of approximately 25 000 Roma living in the

city. In the same time our respondents, working in the Varna municipality administration, and dealing with the Roma issue on a daily basis, do also admit that 25 000 citizens of Roma origin living in the area is not an exaggerated number, although the local Regional Strategy for Roma Integration, copying the official census' data, says that the total Roma population in Varna Region is 3 748.

THE ELECTIONS FOR EUROPEAN PARLIAMENT IN VARNA

The analysis of the parties' official platforms shows that the Roma issue and the problems of that community are among the priorities of none of the big political players. The official pre-election campaign in Varna, as well as all around the country, is determined by experts as *colorless and remiss*. The latter is quite true for the campaign in the Roma settlements. According to the testimonies of all of the informers and respondents used in the research, there was not a single meeting between an European MP candidate and his/hers Roma voters in Varna. The local media confirms that conclusion.

On that basis, the local activists had a key role for the campaign in the Roma communities in Varna. They were the only political players who were on the field. That is why the huge success of a certain political party (MRF) in the Roma districts is tightly connected with the local network of political clubs these activists managed to create. This is confirmed by the respondents, who say that MRF is the only political power that has real clubs in the Roma districts in Varna (*more information on the issue could be found further in the analysis*). A further investigation of the case showed that out of the pre-election period, the local offices of that party are often used for various non-political events, which after all are associated by the local population as social activities of the party. Another detail is that in some previous elections, spaces working as MRF political clubs were used for election sections.

THE ELECTIONAL DAY AND THE VOTING RESULTS

The big winner of the Roma voting for the European elections in 2014 in Varna was the *Movement for Rights and Freedoms*. In the 12 election sections located in the Roma districts MRF gets 79, 8 % of the valid votes (or 2 621 single votes of 3 283 in total)³⁷. Second in the ranking in these sections was the new *Bulgaria without Censorship Party* (BCP) that gets 182 votes. The two biggest political players – the *Citizens for European Development of Bulgaria* (CEDB) and the *Bulgarian Socialist Party* (BSP) got respectively 175 and 64 votes.

³⁷ *MRF Wins in 6 Municipalities in Varna region and in the City's Roma Sections*, Chernomore Newspaper, 28.05.2014 (ДПС спечели в 6 варненски общини и в ромските секции, в. „Черно море“, 28.05.2014 г.)

There are some questions the MRF uncontested victory in the Roma districts of Varna raised, especially when thought in the context of the specific violations of the election legislation, reported during the voting day. Varna Regional Election Section reported that citizens had signaled for 29 violations of the regulations. 17 of them were not regarded as offence due to missing verification for violation. 12 of the cases were sent to the Prosecution office for further investigation. In the same time media, as well as field observers, reported for many other cases of election legislation violations, especially in the Roma districts, which were not registered by the officials.

ANALYSIS OF THE ELECTION REGULATIONS AND SOME PROPOSALS FOR LEGISLATIVE AMENDMENTS

The 2014 European elections' results in Bulgaria clearly showed that the phenomenon of the so called *Roma votes trading* is neither a function of the occasional, nor of the purposive omissions in the election legislation. On the contrary, the numerous cases of manipulation and control over the Roma electors' voting, reported during the Election Day proved the thesis that this phenomenon is a rather systemic problem, whose origins lay far beyond the electoral legislations themselves.

The Bulgarian European Elections in 2014 were regulated by a brand new Election Code. The new regulations were enacted in the beginning of 2014, after long and controversial discussions, marked by the complicated and unstable political situation in Bulgaria in 2013. For these reasons the new Code does not solve any of the most problematic issues in the election process in the country. Examples for the latter are: the inadequate election rolls; the compromised mathematic method, used for calculation of the electoral weight of the different geographic electoral districts, which does not fit to the current demographic situation; the way the Central and the regional electoral commissions are established; etc. These problems to great extent are the reason for the constant suspicions that exists in the society for manipulation of the elections in Bulgaria.

The inadequate legislative regulations of the aforementioned fields really stimulate the vote trading. On a macro level they provide the frame in which the deviation of selling and buying of the votes of certain groups of citizens, makes sense and becomes attractive for the political players. In the same time, these regulations' gaps do not directly result on the mechanisms and techniques for vote trading, as well as for its ineffective prevention.

Suggestion:

As many Roma meet difficulties to get permanent address registration, respectively to get an ID, a possibility for them to vote is the active electoral registration. The active registration will allow them to register with their

Personal ID number (different from the ID card) at the place where they will vote. Such a mechanism would require connecting all Local Election commissions and the Central Election Commission (CEC) within a single integrated electronic system. It will allow the election officials to check who has already voted and in which section. That will avoid both double voting as well as deprivation of the right of voting, due to administrative reasons.

The 2014 Electoral code introduces the so called *Educational department* within the Central electoral commission (Article 65(1) EC). This positive innovation, however, was not still properly used by the election administration. Many of the Commissions' members, especially in the lowest cells – the Section commissions were still not educated, thus not prepared for the problematic cases the electoral day has offered.³⁸

Suggestion 1

All members of the election commissions should take part in an obligatory, preliminary course of education. The training will be organized and carried out by that Educational department at the CEC with the expert support of NGOs specialized in that field.

Suggestion 2

A register of the NGOs that could help the Central and Regional Election Commissions in their educational and popularization campaigns could be established. Special criteria will be developed and only NGOs corresponding to this criteria will be included in the register.

The new Election code obliged the Central, Regional and Municipal Election Commissions to create public registers for citizens' signals and complaints about the violations of the electoral regulations. In the same time the Act does not envisage any sanctions for the violation of these prescriptions. That made the legislative requirements more of a wishful thinking, the implementation of which depended on the good will of the administration. The results of this oversight were that in 6 Regional Election commissions, including some of the biggest, like Varna and two commissions in Sofia, these registers were not created. This could be one of the reasons for the significant gap between the data for electoral manipulations, reported by the media, and the officially registered violations, which depicted a rather calm elections.

³⁸ Nikoleta Abrsaehva & Elena Andonova, Report on the 2014 European Elections, Institute for Public Environment Development (Николета Абрашева и Елена Андонова – „Report „Euro elections 2014 – conclusions of the civil monitoring over the campaign and the elections day”)

Suggestion:

Adoption of a proper legislative amendment, introducing sanctions (even minor ones) for failures of the administration to perform its duties related to the keeping of the register and others too. The sanctions would have both disciplinary effect on the administration and will stimulate the proactive participation of citizens in the supervision of the elections.

The new Code reaffirms various bans about the technical parameters of the voting. (Chapter 15, Part VI). These prohibitions quite exhaustively fight with some of the most common practices, actively used in previous elections for control over the vote of certain groups of electors, including Roma. For that purpose the 2014 Election act explicitly prohibits:

1. Preliminary distribution of electoral papers and materials out of the electoral commissions' spaces;
2. The use of mobile devices, including smartphones for shooting and copying of the marked ballots (art. 277);
3. The presence of other persons, different from the elector or the administration of the Commission in a proximity of less than 3 metres from the voting booth when there is a an elector inthere (art. 226).

Most of these prohibitions and the other similar to them were strictly followed by most of the Election commissions. Nevertheless the Bulgarian European Elections in May 2014, as we have already mentioned, were still marked by significant suspicions for manipulation, especially of the Roma voting. The explanation for this is that the Roma vote trading is possible mainly because of the existence of some heavy social and economic dependencies which had emerged far before the start of the electoral campaign. In fact, these dependencies underestimate the legislative measures against the technical tools for the manipulation of the voting.

On one side the selling & buying of the voting of the Roma mirrors some specific subordinations within the communities, such as usury, informal leadership, kinship, etc, which are of great significance, especially in the ghettoized communities. What happens during the electoral period is that these internal community dependencies get a political vector, which is usually given by factors, external to the community, which use the mediation of local leaders/activists.

Of course this phenomenon would not be possible without the passivity of the competent state authorities, summoned to prevent these manipulations, especially in the long period, preceding the Election day. Some of these problems include:

1. Lack of preventive measures introduced by the law enforcement and judicial bodies in the period before the elections;
2. Lack of active dialog and collaboration among the different institutions in cases of violation detected in the very day of the elections, and
3. Lack of competences and skills in some of the members of the municipal and especially the section commissions related to the election procedure rules.

Of course the existence of each of the aforementioned institutional deficits, reasoning in a nutritious environment for manipulation of the voting, could be attributed to the laziness of the administration. Such an explanation however would not be enough as one cannot neglect the suspicions of intentional violations in favor of one or another political player. The lack of real civil consciousness in many of the voters should not be underestimated as a factor for the inefficient counterwork against the symptoms of the vote trading.

Suggestion 1:

An integrated inter-institutional mechanism, aiming to overcome the complex dependencies leading to the vote trading should be established. The mechanism should engage all competent administrations of the Ministry of the Internal Affairs, the Prosecution Office, representatives of the municipal institutions, the Central Electoral Commission, the National Council for Ethnic and Integration Issues, as well as NGOs with proper expertise in the field. The National Association of the Municipalities of the Republic of Bulgaria shall also be included in that mechanism, as it can initiate, promote and support initiatives to overcome the bad practices of vote buying. A key role for the proper implementation of the mechanism should have an effective educational and training program, summoned to establish on a discursive level impatience against all kinds of electional manipulations. In the educational process an active role should be placed on the network of the Roma health and administrative mediators.

Suggestion 2

Using of the so called “broken window” theory, meaning that even the very minor breach related to buying & selling of votes should be investigated and sanctioned. In the light of this, a system of alternative measures shall be developed, aiming at prevention and in a long term elimination of the buying & selling of votes.

Main conclusions and recommendations

Main conclusions about the social, political and communications problems that impede the communication and the relation between Roma and decision-takers on the base of the data from empirical study of the surveyed group as well as feasible proposals to overcome those problems, are formulated in the current section.

1. There is a huge unemployment among Roma which is notably strong salient in the age group of 18 – 28, where every fifth is unemployed. Up to 38 years the share of unemployed is 67.7%. The impossibility for labor market realization brings to the emergence of other social-economic defects inclusive for individual socialization, for labor integration, for development and sustaining of bonding social capital, etc. In this regard, the high percent of unemployment – non-participation in labor teams where there usually are social and professional relations – covers almost 2/3 of the questioned. A necessitated conclusion is that for these people there is a whole missing social and communication field which interpretatively is a limitation factor, a hindering barrier for viral social habitus. Mechanisms should be sought and public policies implemented for Roma inclusion in intensive labor life through creating of employment, either subsidized or state aided.

2. It may generally be asserted that there are activist attitudes towards participation in election process and enjoying of passive elective rights, albeit this attitude lays on heterogeneous motives. In not a few cases these motives lay on exceptionally extreme materialistic attitudes that verges with law-breaking.

3. Employment and jobs exercise influence on the Roma's voting attitudes. Those who work are more cogent towards the frequency of visiting the ballot-boxes. Respectively, those who never or rarely vote are unemployed Roma or Roma who have temporary/season employment.

4. The representatives from the surveyed group do not make causal relation between politics, governance and their own lives – elections do not change anything and cannot bring to quality life improvements. They just lack any meaning – the voting act is stultified, separated in a deontological manner from the political Self. Such an attitude is nourishing for deviations of the electoral behavior, inclusive for selling and buying of votes. The assumption that voting has no meaning, it is not perceived as political value and is not a priority, takes it aside from a person's vital necessities and therefore it can be turned into a trade object, to be priced, consumed, thus opening space for more important things. Such phenomena is due to lack of information for the meaning of voting, not-knowing the activities and phases of the political process and the structure of the democratic political system. It is necessary to take measures and implement initiatives, inclusive for public policies range, which disseminate information for the democratic political system to Roma through the structuring of various adaptable educational materials.

5. There are opportunities for the emergence and development of a new political subject that will adequately reflect the political representation aspiration. There are prerequisites for political and organizational activity on the principle of grass-roots organizations. In general, the representatives of the group lack organizational and leadership skills and therefore they should be trained.
6. Basing on the data for the preferences (or rather their declared absence) towards a definite political party we may draw the conclusion that as a whole Roma from the surveyed group have not clearly defined and rationalized preferences towards a definite political subject.
7. There are no durable and sustainable political identifications among Roma and a type of political culture that speaks for coherent political values.
8. There is a huge power distance between the surveyed group and the decision-takers. This, itself, is an argument in favor of the already shaped thesis about the lack of rationalized information about the political process and the functioning mechanisms within the democratic political system.
9. Television and the information gained through “*what my acquaintances, friends and relatives tell me*” are the main information channels. Internet, radio and newspapers are not a preferred way to get informed about politics.
10. A direct correlating relation between employment and the self-perception for one’s place in society comes to the front. Furthermore, those who have a job consider that uniting (grouping, organizing) conceals the prerequisites, the opportunities and mechanisms for implementing changes in politics. It is highly recommended that the pilot initiating of policies and pre-testing of measures is focused on working Roma as their profile emerges as enjoying the necessary qualities and skills for undertaking of durable and serious changes in the type of functioning and organization of the community.
11. The leading perception among the surveyed group for the self-position in the political and public fields is low which again validates conclusions for huge power distances between Roma and politicians. The dominant perception is for helplessness, inferiority, for a “destined place” that stagnates the activity and builds barriers to eventual common political actions of the community, inclusive for the opportunities for establishing of organizational culture, culture of association, of sharing common political responsibility in the form of mutual actions. Data show willingness for activity and cooperative behavioral strategies.

12. The Movement for Rights and Freedoms (DPS) is the most active political subject (in a very limited environment with minimal activities from other political forces) developing activities in the three surveyed neighborhoods.

13. The data clearly confirms our hypothesis and main assumption that there is an enormous deficit among Roma of basic knowledge and understandings for politics and political system. This information is to wake serious worries and therefore to be a basis for undertaking of steady measures by the whole spectrum of stakeholders – public institutions, political parties, NGOs. The Roma's impossibility to draw elementary conclusions on their political identification is due to the low levels of education and the exclusion of Roma from other socialization mechanisms. Thus they cannot reflect and rationalize their political behavior, to range their political values and aspirations. Political-ideological identification in the democratic political system serves as a prism - set of basic values, defining not only the electoral behavior but also the hierarchy of political interests and necessities. Possibilities to provide knowledge for politics in general should be sought as well as sustainable models for generating of such information to be created within the community with the participation of its representatives.

14. Intensive measures should be implemented along with advocating for financial and expert support in order to create opportunities for leaders arising to whom adapted knowledge for organizational activity and culture shall be provided.

15. Roma do not set participation in political life as a value in their own hierarchy of values. In addition, as a result of the catch-all crisis of representative democracy, there is high distrust towards political parties as mediators in the political system. They are not seen as authentic representative of political interests and as a collective center of people with similar political values.

Measures for accountability of elected European representatives before Roma community

The above summarized analysis shows the necessity of serious, permanent and profound work with Roma minority with regard to their information for the social, public and political dynamic in our life. However, at the same time this necessity is scrutinized also through the necessity of the political elite in Bulgaria to look for points of contacts with Roma minority not only during the time limited election campaign but also as a constant communication process. Such an approach requires responsible and critical view on policy making but brings positives of the sustainable attitude and better understanding of the ongoing political processes.

From the perspective of Roma representatives, the above described approach requires observation of politicians' behavior, especially after elections are held. Taking politicians to responsibility may be efficient only if it is structured and its realization is initiated by the Roma. In the light of the above, the analysis proposes a system of measures which provoke a proactive inclusion of Roma in monitoring and in the positive effect of elected MEPs. The measures proposed can be applied on a national level too (when local and national elections are held).

1. Elaboration of a mechanism for regular reporting of the MEPs' work. Key element in this mechanism should be the active involvement of Roma in the process of defining the reporting parameters and its actual accomplishing on terrain – at Roma quarter, neighborhood and village. Elements of the mechanism may be reports or visits at place.

2. Permanent elucidative campaign for the functioning and significance of EP. The necessity of conducting of such a campaign, lasting during the whole mandate of EP and not only during the pre-election period, is of high importance for raising information and knowledge among minorities on the EU institutions. Especially, after the Lisbon Treaty adoption, which considerably extended the powers of EP, granting serious rights to every EU citizen, getting-to-know these new rights is obligation of every MEP. Monitoring and accountability of MEPs' work are directly linked with being acquainted with European structures and the opportunities they propose.

3. Establishing of information center/ office of MEPs to contact with citizens on place, in the respective Roma neighborhoods. If this could not be realized, an option to be provided for, is a mobile information center where consultations are proposed in intelligible language and other relevant information is distributed.

4. Informing for legislative initiatives and plenary debates on issues, topics and texts which are of importance for vulnerable groups.

5. Taking to accountability not only a concrete Bulgarian MEP but also the EP parliamentary group which he/ she belongs to. This can be done by addressing written or oral interpellations directly to the respective parliamentary group.

6. Getting in contact with representatives of Roma minority from other EU member states and uniting in a network which requires reporting on the promises made and engagements undertaken during the election campaign. In this regard, if a solution on a concrete and important for the Roma minority issue is looked for the practical implementation of the mechanism of European Citizens' Initiative might be considered.

**SCORE CARD FOR ASSESSING THE ACTIVITY OF A MEMBER OF THE
EUROPEAN PARLIAMENT**

1. Do you know who is (are) your representative(s) in the European Parliament?

3) Yes

4) No

2. How often do you meet with your representative(s) in the European Parliament?

6) Once a month

7) Every six months

8) Between six months and twelve months

9) Less than once per year

10) I have never met with him/ her

3. How do you usually communicate with the MEP elected by you?

8) Through direct meetings with him/ her

9) Through e-mails

10) Through social networks

11) Through telephone connection

12) By post

13) Through participation in public meetings/ events

14) I do not keep communication with him/ her

4. Do you think that the activity of your representative(s) in EP is (are) significant?

6) Yes, absolutely

7) Yes, partially

8) No, it has not such a great significant

9) It has no significant at all

10) I cannot say

5. To what extent the elected by you MEP's(s') activity is connected to your everyday life?

- 6) It is entirely connected with my everyday life
- 7) The majority of their activity is connected to my everyday life
- 8) Partially it is connected to my everyday life
- 9) It is totally not connected to my everyday life
- 10) I cannot say

6. Please, assess with a mark from Poor 2 to Excellent 6 your representative(s) according to the following criteria.

Attendance of EP sessions	
Attendance of EP commissions', they are members of, sittings	
Speeches in EP plenary sessions	
Work in the commissions of the EP	
Media presence	
Activity in the work of the parliamentary group they belong to	
Accountability and transparency in their work	
They include in their work voters, NGOs and community representatives	
Contacts with Bulgarian institutions	
Attitude in their activity towards the community's issues	

7. According to you, has (have) your candidate(s) changed after being elected?

- 5) They have not changed at all
- 6) They have changed for the better

7) They have changed for the worse

8) I cannot say

8. How active is (are) your representative(s) in their work? Please, put an X on the line. Blue means they are not active while red means they are strongly active.

9. To what extent the MEPs kept their promises they have taken before your community?

5) They kept a lot of their promises

6) They kept some of their promises

7) They kept very few of their promises

8) They kept none of their promises

10. Would you give your trust vote again for some of the candidates, elected for the European Parliament if nominated?

4) Yes

5) No

6) I do not know

11. Please, assess the MEP(s) you monitor, marking one of the columns. The more cubes, the better they perform.

Picture source:

<http://www.randdcorp.com/index.php?page=Marketing+%26+Business+Development&subpageid=11>

ЕВРОПЕЙСКИ ПАРЛАМЕНТ PARLAMENTO EUROPEO EVROPSKÝ PARLAMENT EUROPA-PARLAMENTET
EUROPÄISCHES PARLAMENT EUROOPA PARLAMENT ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟ EUROPEAN PARLIAMENT
PARLEMENT EUROPÉEN PARLAIMINT NA HEORPA EUROPSKI PARLAMENT PARLAMENTO EUROPEO
EIROPAS PARLAMENTS EUROPOS PARLAMENTAS EURÓPAI PARLAMENT IL-PARLAMENT EWROPEW
EUROPEES PARLEMENT PARLAMENT EUROPEJSKI PARLAMENTO EUROPEU PARLAMENTUL EUROPEAN
EURÓPSKY PARLAMENT EVROPSKI PARLAMENT EUROOPAN PARLAMENTTI EUROPAPARLAMENTET

Емил Радев

Член на Европейския парламент

**Уважаеми организатори,
Скъпи колеги,
Почитаеми гости,**

Имам удоволствието да ви поздравя с финализирането на проекта *"Моят вот носи промяна"* и постигнатите резултати. Дейността, която сте извършили, е демонстрация на зрялост на гражданското общество и протегнатата ръка за съвместни действия с политиките за постигане общата цел - цялостна обществено-икономическа и политическа интеграция на ромите в нашето общество.

В качеството си на български представител в Европейския парламент заявявам готовност да работя активно с Асоциация *"Човешки права - стъпка по стъпка"* и нейните партньори в усилията им за още по-задълбочено сътрудничество между политици и гражданския сектор за постигане повишена удовлетвореност на всички граждани от работата на българските евродепутати.

Независимо от предизвикателствата, пред които сте изправени, постигането на високите цели на единение в обществото около общочовешките ценности на демокрацията трябва да продължават да Ви вдъхновяват за нови креативни начинания.

Пожелавам Ви успех!

С уважение,

Емил Радев

Член на Европейския парламент (ЕНП-ГЕРБ)

emil.radev@ep.europa.eu - <http://emilradev.eu/>
ASP8F247, Rue Wiertz 60, 1047 Bruxelles, Belgique

ВАРНА, 2014 г.